

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Andra Kammaren N:o 21.

Onsdagen den 14 mars.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Fortsattes öfverläggningen rörande *punkten 1* af bevillningsutskottets betänkande n:o 4, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter; och lemnade dervid herr vice talmannen, som under början af detta sammanträde ledde kammarrens förhandlingar, enligt förut gjord anteckning, ordet åt

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

herr Rydin, som yttrade: Under förmiddagens debatt har denna fråga blifvit belyst från åtskilliga synpunkter; och då jag anser den för en fråga af ganska stor vikt, må det tillåtas äfven mig att i densamma yttra några ord och framkomma med ett förslag.

Man måste i alla händelser vara regeringen tacksam därför att den nu äntligen har insett vigten utaf denna fråga och vidtagit åtminstone något slags åtgärd för att kunna bevaka den stora allmänhetens rätt i förhållande till den så kallade allmänhet, hvilken i förevarande fall består af enskilda personer i mer eller mindre slutna kretsar. Hvad som emellertid gör, att man icke kan med oblandad glädje mottaga denna regeringsproposition, det är sjelfva *sättet*, hvarpå regeringen sökt att ordna denna angelägenhet. Med den skatt, som den föreslagit, skulle den nemligen träffa icke blott de bolag, som med vinst söka att drifva telefonkommunikation på längre afstånd och som verkligen tillskynda statsverket minskning i dess inkomster för telegrafverkets upprätthållande, utan äfven de enskilda föreningar, som endast och allenast för egen gemensam nytta och bekvämlighet hafva telefonförbindelser, hvilka telefonförbindelser i stället för att minska statens inkomster, på sätt flere talare under förmiddagen fäst uppmärksamheten, snarare ökat telegrafverkets arbete och således äfven dess inkomster. Detta är ett fel, som vidlåder regeringens proposition i frågan.

Vidare är att märka det sätt, hvarpå denna regeringsproposition är motiverad. Der finner man, att den utgår från det

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

farliga »laissez-aller»-systemet, nemligen att en enskild person har rätt att göra hvad som helst och vidtaga hvilka åtgärder som helst, utan att staten i detta hänseende bör uppträda och vidtaga någon åtgärd för att söka lagbinda och regelbinda en så beskaffad verksamhet. Regeringen hade därför, kan man säga, för länge sedan bort framkomma med en lag i afseende på telefonväsendet; och i detta hänseende har också telegrafstyrelsen vid flera tillfällen inkommit med hemställan till regeringen att vidtaga några åtgärder för att ordna dessa förhållanden. I Norge har en så beskaffad lag blifvit antagen redan år 1881, och år 1882 ingick vår telegrafstyrelse med förslag till en bestämd lag äfven hos oss. Hvarför icke då antaga en lag i samma syfte som den norska lagen? Denna hvilar på den grundsatsen, att staten i allmänhet skall tillse och ordna telefonväsendet, men att den enskilde har frihet att inom staden eller socknen ordna dessa angelägenheter sjelf. Så snart det blir fråga om telefontätens utsträckning och förbindelse med telegrafstationer, är staten berättigad att med sin lagstiftning träda emellan samt fordra särskild koncession. Nu kan regeringen säga: här hafva blifvit väckta flera förslag vid flere riksdagar, men dessa förslag hafva mött än den ena och än den andra kammarens motstånd. Ja, hvarför hafva de mött sådant motstånd? Och hvarför är nu denna sak omfattad med så stort intresse både från den ena och från den andra sidan? Jo, motståndet berodde derpå, att man då icke insåg sakens fulla betydelse; och hvad som nu väckt så allmänt intresse, det är, att man nu inser denna betydelse, man inser, att här är fråga om att ordna telefonväsendet under de förhållanden som nu råda, då man ser, huru ett stort bolag träder upp och vill monopolisera telefoneringen inom hela landet. Regeringen har således icke någon ursäkt för, att den icke vidtagit någon lagstiftningsåtgärd härutinnan, i synnerhet som vid 1886 års riksdag, såsom vi veta, Första Kammaren antog ett förslag om skrifvelse till regeringen med begäran om utfärdande af en lag i detta syfte. Detta förslag föll visserligen i Andra Kammaren, men blott på 9 rösters pluralitet; och under sådana förhållanden hade regeringen ganska väl kunnat försvara sig, om den framlagt en lag i ämnet. Ty man måste besinna, att den omständigheten, att ett skrifvelseförslag faller, är något helt annat, än att en af regeringen framlagd proposition om en lag, hvilken stöder sig på fullständig utredning, blir förkastad. När man inser sjelfva lagens betydelse och sjelfva frågans betydelse, då får nemligen frågan en helt annan karakter, och Riksdagen kommer i en helt annan ställning vid bedömandet af denna fråga, än om förslaget framburits af en enskild motionär. Man vet ju, huru i allmänhet en enskild motionärs framställan om ett skrifvelseförslag behandlas. Än säger man: om den der skrifvelsen antages, gör det samma; än säger man: om den afslås, gör ock detsamma; man fäster

alls icke den vikt vid så beskaffade skrivelser som vid en kongl. proposition.

Men hvad som är säkert i denna fråga är det, att här gäller det lika väl som annorstädes, att man aldrig kan låta en rättighet drifvas till sin yttersta spets. Det är alldeles nödvändigt, att hvarje slags rättighet måste lagbindas; och detta sker genom att man ordnar förhållandena genom en särskild lag. Så länge telefonförbindelser endast existerade inom slutna kretsar, då var saken klar, då kunde och behöfde regeringen icke det ringaste uppträda i sjelfva frågan, ty då hade saken blott privat betydelse. Men sedan telefonväsendet utsträckt sig så, att man sammanbinder de slutna kretsarne till ett helt, då blir förhållandet ett helt annat.

Nu kan man säga: »men om staten öfvertager hela saken, och det blir den, som omfattar hela telefonväsendet, är icke då statens allsmäktiga förfarande, dess envälde, lika farligt som ett enskildt bolags?» Nej, mine herrar, så blir icke förhållandet! Ty staten har till skyldighet att tillgodose allas intressen, den har till skyldighet att öfvervaka, att alla delar af landet komma i åtnjutande af de förmåner, som innebäras i detta viktiga kommunikationsmedel; och till följd deraf kan staten ordna förhållandena så, att, äfven om på ett ställe omkostnaderna skulle blifva litet större än inkomsterna, bristen der kan betäckas genom den vinst, som uppstår på ett annat håll. Staten kan sålunda se hela landets behof till godo. Detta för det första.

Vidare är det statens pligt att tillse, att alla sker lika rätt under lika villkor. Hvar och en bör således vara berättigad att kunna blifva abonnent. Vidare kan samtrafiken af staten ordnas mellan de särskilda telefonnäten. De enskilda bolagen, såsom de nu hafva kommit till, utan någon oktroj, utan att något ordnande af deras förhållanden från statens sida förekommit, anlägga deremot sina telefonlinier, der de förtjena på dem, men låta eljest bli. De låta den person telefonera, som de behaga, och i den ordning, som de behaga. Och sålunda kan ett sådant monopoliserande bolags styrelse taga hela affärsrörelsen om hand genom att gifva företräde åt vissa personer och undantränga andra vid frågan om sjelfva telefoneringen, så snart icke några regler äro bestämda, några villkor gifna för en så beskaffad bolagsverksamhet.

Vidare är att märka ännu en omständighet, den nemligen, att ett sådant bolag har magt att kommendera. Man säger: »Konkurrensen, den ypperliga konkurrensen!» Men hurudan blir väl konkurrensen här? Den blir ingen. Och hvarför det? Derför att ett kapitalstarkt bolag, som skaffat sig monopol för hela telefoneringen, icke tål någon konkurrens. Det slår i hjel alla, som vilja konkurrera. Och första yttringen häraf är, att det nekar samtrafik med andra bolag eller med staten. Det säger till hvarje annat bolag: »Gå in i mitt bolag; då är saken klar.»

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

Men med ett annat bolag vill det icke hafva någon samtrafik; och det är till följd af de trakasserier, som i England egt rum genom konkurrerande bolag, och den omöjlighet, som uppstått att få erforderlig samtrafik, som engelska staten, hvilken eljest icke gerna vill ingripa i några så beskaffade verksamhetsgrenar som denna, tvungits att skaffa sig telefonnät.

Nu ser man tydligen af den kongl. propositionen, att regeringen icke varit blind för denna fara, då den här kommit fram med ett förslag, hvarigenom åtminstone några af olägenheterna skulle undanröjas. Då frågas: har regeringen haft skäl till detta? — Om herrarne se i den broschyr, som blifvit utdelad af telegrafstyrelsen, så finna herrarne, att Stockholms allmänna telefonbolag inkommit med ansökan *icke* om att få anlägga telefoner öfver hela riket, utan blott om rätt att få gå öfver landsvägarne för att anlägga sådana. Det vill således icke underkasta sig några villkor i afseende på sjelfva telefoneringen. Det anser blott, att det behöfver få tillstånd att komma öfver landsvägarne; sedan är saken klar; sedan gör det huru det behagar. Och detta allmänna telefonbolag sträcker sin verksamhet ända från Sundsvall till Malmö, från Stockholm till Göteborg och från Stockholm till Norrköping—Linköping—Jönköping och omfattar således alla för telefonering förmånliga orter inom landet. Men om detta bolag får på detta sätt telefonväsendet inom hela landet, så ligger man helt och hållet i dess händer. Och att detta telefonbolag vet sin magt och söker göra sig till herre öfver hela Sveriges telefonväsende, det synes tydligt af det sätt, hvarpå det förfarit med afseende på samtrafiken. Vi veta, huru det nekat samtrafik med Bellbolaget i Stockholm, såsom någon af tidningarna i februari månad omnämnt. Vi veta också, att det nekat samtrafik med statens egen telefonstation, som har att besörja telefoneringen mellan Eskilstuna, Strengnäs och Stockholm. Der ser man klart och tydligt, huru förhållandena skulle blifva, om ett så starkt bolag finge tillvälla sig magten.

Härmed har jag för ingen del velat på minsta sätt klandra Stockholms allmänna telefonbolag; jag har endast talat om telefonbolag i allmänhet. Och med afseende på detta bolag ber jag blott att få erinra om något, som stått i tidningarna, att det nemligen redan inköpt Jönköpings bolag och, utan att — så vidt jag vet — förut hafva ingått till Kongl. Maj:t och begärt, att det bolag, som finnes inom Stockholms stad, skall få utsträcka sin verksamhet äfven till Jönköping, anser sig således bolaget ega rättighet att förfoga öfver städerna i hela riket och telefonkommunikationen mellan dem på hvad sätt det behagar. Kan bolaget genom enskilda upprörelser sammanbinda de särskilda telefonnäten med hvarandra, så gör det så utan att vidare förfråga sig. Kan det väl vara i sin ordning, att ett sådant förhållande får fortfara, att ett starkt bolag på detta sätt skall kunna förfoga

öfver hela vårt telefonväsen? Nej, det är alldeles nödvändigt för staten att här gripa in. Staten kan icke undgå detta. Och jag tror knappast, att det finnes något land, der det kan uppvisas, att staten förfarit med sådan slapphet i detta hänseende, som just Sverige. I det fria Amerika anses det vara alldeles nödvändigt, att kommunerna gifva sitt bifall till telefonledningar öfver gatorna, och att de särskilda staterna lemna tillstånd till dylika ledningars anläggande öfver landsbygden; och telefonbolagen få der betala ganska dugtiga summor för dessa rättigheter. Ja, jag har sett uppgifvas i en broschyr af en engelsman, som tillhör ett telefonbolag i England och som gjort vidsträckta resor i de amerikanska staterna, att bolagen i Amerika genom afgifter till kommunerna och staterna äro så tryckta, att de med största svårighet kunna draga sig fram. Jag vill nu icke rekommendera något sådant. Men jag har anført detta för att dermed visa, att till och med i det fria Amerika anser man det nödvändigt att på detta sätt upprätthålla det allmännas rätt gent emot de enskildes, och att i hvad som rör det allmänna och allmänhetens intressen de enskilda intressena få något gifva med sig.

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Om vi nu fråga, hvad en lagstiftning i denna rigtning måste innebära, så finna herrarne, att, derest det skall vara konkurrens och lika rättighet, det första nödvändiga vilkoret är, att hvar och en eger lika rättighet att anlägga telefonledningar öfver landet, öfver statens och öfver enskildes mark. Men huru är det nu? Jo, ett starkt bolag säger till en enskild jordegare: »Jag betalar så och så mycket, om jag får exklusiv rätt att anlägga ledningar på er mark.» Och på detta sätt afstängas, till följd af vår lagstiftning i afseende på rättigheten att använda jorden, alla andra från att anlägga telefonledningar och konkurrera. På samma sätt kan staten under närvarande förhållanden gifva en gråce åt ett telefonbolag och säga: »Ni får anlägga ledningar öfver landsvägarne»; men deremot neka ett annat samma rättighet. På detta sätt blifva bolagen helt och hållet beroende af jordens egare. Ett sådant förhållande som detta måste därför naturligtvis ordnas genom någon expropriationslag, om den stora allmänhetens intressen skola blifva tillgodosedda, och om telefonbolagen skola hindras att i ekonomiskt hänseende gå i vägen för hvarandra. Till följd häraf behöfves en sådan lag. Och jag ber att få erinra om, huru år 1886 en så beskaffad lag begärdes af Första Kammaren — ehuru väl den frågan då förföll — på det man skulle kunna få saken ordnad.

Ännu en sak måste man härvid beakta, på hvilken jag redan fäst uppmärksamheten; och det är, att naturligtvis måste rättigheten att blifva abonnent i de särskilda bolagen vara gifven för *alla*, om det skall vara en allmän kommunikationsanstalt. Således skall hvem som helst hafva rättighet att inskrifva sig som abonnent. Nu beror det på de särskilda bolagen, om den eller

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

den får inskrifva sig eller icke, och under hvilka villkor detta må kunna ske.

Slutligen ber jag att få framhålla behovet att genom taxor bör bestämmas, huru mycket ett bolag eger att taga af abonnenterna. Öfver allt eljest eger staten i fråga om kommunikationsanstalter att bestämma om taxorna. Den upprättar taxor för färjor som anläggas, för broar som byggas o. s. v. Men staten skall icke hafva rätt att bestämma något med afseende å maximum af denna taxa. Derför kan ett bolag under vissa förhållanden förfölja enskilde genom att sätta högre taxa för en än för en annan och således förorsaka svårigheter. Detta är nu en sak för sig, som jag icke sagt att något bolag gjort, men jag har dock velat visa behovet af en lagstiftning, som ordnar äfven ifrågasvarande förhållande. Äfvenledes är det en gifven sak, att det måste vara af vikt, att de särskilda bolag, som bildas, få underkasta sig vissa villkor med afseende å samtrafik, för att allmänheten i sin helhet må komma i tillfälle att deltaga i telefoneringen.

Hvad nu just angår den fråga, som är å bane, nemligen telefonskatten, så finna herrarne, att de anmärkningar, som mot densamma blifvit gjorda, äro af en ganska stor betydelse, särskildt hvad angår de bolag, som icke på något sätt konkurrera med telegrafen. nemligen de bolag eller rättare föreningar af helt och hållet privat natur, hvilka utgöras af personer, som endast sinsemellan nyttja telefon. Jag tror emellertid, att detta skulle kunna hjälpas derigenom, att en ändring vidtoges i § 8 af regeringens förslag, så att dess första punkt erhöles följande lydelse: »För hvarje telefonapparat, hvilken medelst en telefonstation står i telefonförbindelse med annan ort, till hvilken ort elektrisk statstelegraf finnes från den, der telefonstationen är belägen, erlägge telefonstationens innehafvare en årlig afgift af tio kronor.» Härigenom skulle enligt min åsigt alla de mot ifrågasvarande beskattning gjorda anmärkningarna förfalla, samt telegrafverkets intressen förenas med telefonväsendet och med detta arbeta hand i hand. Man har här talat om, att dessa intressen bäst ses till godo genom att indraga vissa telegrafstationer, men hvad innebär väl en sådan indragning? Jo, att man beröfvar de orter, som icke hafva en sådan trafik, att der belägna telegrafstationer gifva inkomst, ett godt kommunikationsmedel. Så säger man: »ja, men då kan man gifva dem telefonstationer i stället». Detta är icke lätt och skulle dessutom icke i alla fall innebära en ersättning för telegrafen, ty dessa orter kunna behöfva kommunikation med utlandet äfvensom skriftliga meddelanden genom telegrafen, hvilken behöfves, der fråga är om skriftlig bevisning. Skall man väl då för att tillgodose vissa enskilda intressen beröfva dessa mindre lyckligt lottade orter ett sådant kommunikationsmedel som telegrafen? Vidare kan det ifrågasättas, om det vore rätt att betäcka den för telegrafverket uppkommande bristen med en allmän skatt. Men är detta en allmän skatt, är det icke i sin ordning, att de,

som åtnjuta fördelarne af ifrågavarande kommunikationsmedel, äfven få vidkännas de med detsamma förenade utgifter? Det är sålunda mycket, som talar för denna skatt, hvilken redan finnes i de flesta länder.

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare*

(Forts.)

På grund af hvad jag nu anfört får jag föreslå, att kammaren behagade fatta följande beslut, nemligen att Riksdagen — med anhållan hos Kongl. Maj:t att han ville förordna, att emellan orter, mellan hvilka elektrisk statstelegrafförbindelse finnes, telefonledning icke må af enskilda personer eller bolag anläggas, utan att de dertill utverka sig Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd, hvilket tillstånd dock endast må gifvas under förbehåll af statens rätt att efter viss tid mot skäligen ersättning inlösa densamma — bifaller Kongl. Maj:ts förslag med allenast den ändring, att första punkten i § 8 af förslaget erhåller följande lydelse: »För hvarje telefonapparat, hvilken medelst en telefonstation står i telefonförbindelse med annan ort, till hvilken ort elektrisk statstelegraf finnes från den, der telefonstationen är belägen, erlägges telefonstationens innehafvare en årlig afgift af tio kronor.»

Herr Redelius anförde: Jag begärde ordet för att framhålla vigten af det allmänna rätt. Sedan dess har den ärade representeranten från Upsala betonat samma rätt, och jag skulle därför kunna åtnöja mig med att instämma med honom, men jag vill dock tillägga några ord. De flesta talarne på förmiddagen hafva, synes det mig, betraktat föreliggande fråga egentligen såsom en skattefråga, och ser man den uteslutande ur denna synpunkt, så är det gifvet, att man röstar för bifall till utskottets förslag, sådant det föreligger, ty någon ny skatt behöfves ju icke, helst efter Riksdagen i dag fattade beslut angående bränvinsskatten. Man har äfven framhållit den enskildes rätt. Ja, utan att vilja på minsta sätt söka göra något intrång i denna rätt, så vill jag dock betona statens rätt och, för att här vid lag fatta mig kort, vill jag säga, att staten enligt min åsigt bör hafva telefonväsendet om hand. Samma skäl, som tala för en dylik anordning beträffande telegrafen, synas mig kunna anföras i fråga om telefonen, ty dessa båda inrättningar äro hvarandra så lika och hafva så mycket gemensamt, att de böra sortera under samma myndighet. Men nu är, såsom alla veta, förhållandet, att telegraferingen aftager, under det att bruket af telefon ständigt växer. Detta är nu ett faktum, hvilket är så mycket mindre att beklaga, som det enligt mitt förmenande är ett framsteg, och för det bättre måste ju det mindre goda vika. Det är således helt naturligt, att telegrafens ekonomiska betydelse minskas, och att förhållandet med telefonen är motsatt. Vore nu dessa båda inrättningar i samma hand — för att nu i förbigående omnämna den ekonomiska sidan af saken — så skulle den ene kunna hjälpa den andre, och staten genom telefonen vinna hvad den på telegrafens förlorar. Vill man nu, såsom många talare

Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

yttrat, låta de enskilda bolagen efter godtfinnande handhafva telefonen, så kunde man ju jemväl åt dem öfverlemna telegrafväsendet. Men detta skulle väl ändå falla sig svårt, emedan dels intet enskildt bolag torde vilja öfvertaga en inrättning, som går med förlust, dels staten näppeligen bör för andra intressens tillgodoseende afstå från telegrafen. Men skall staten således behålla den, så bör staten väl äfven öfvertaga telefonen. Detta synes kunna ske utan den ringaste skada för någon enskild, ty saken kan ordnas så, att hvar och en af den stora allmänheten får rätt till abonnement utan högre afgift, än han nu måste vidkännas i de enskilda bolagen. Allmänhetens rätt skulle derjemte sälunda bäst betryggas mot möjliga öfvergrepp, hvilka man kunde befara från de enskilda bolagen eller någon deras verkställande direktör, i fall bolagen i en framtid finge en till monopol gränsande rätt öfver telefoneringen. Faran i detta afseende är ingalunda så liten, som man föreställer sig. Det finnes, såsom alla veta, åtskilliga individer af den art, att man för deras fosterlandskärlek med skäl kan sätta frågetecken. Detta hindrar dock icke, att de kunna vara framstående affärsmän och besitta stor kapitalstyrka. Om nu en sådan svingade sig upp till verkställande direktör för ett eller flera af de bolag, hvarom nu är fråga, så skulle detta icke blifva utan fara för det allmänna, och hvad det skulle betyda för de öfrige affärsmännen ligger i öppen dag. Nu säger man, att det är icke så hos oss. Det är mycket godt och väl, att så icke är, men det kan emellertid hända, och därför önskar jag, att staten helt och hållet öfvertager telefonväsendet. Jag skulle därför vilja åvägabrunga en skrifvelse till regeringen med anhängan om en anordning i nu antydda syfte, och ehuru jag icke hoppas på framgång af mitt förslag, vill jag dock hemställa om återremiss till utskottet i nu antydda syfte.

Häruti instämde herr *De Laval*.

Herr Ljungman: Då hr Rydin i så väsentlig mån förekommit mig genom sitt sakrika och detaljerade anförande, hvilket han afslutade med att framlägga ett förslag, egnadt att undanrödja de olägenheter, som i visst fall vidlåda den kongl. propositionen, kan jag fatta mig kort. Jag skall endast till besvarande upptaga några yttranden under förmiddagens sammanträde.

I den historiska redogörelse för frågan, som herr Waldenström från Gefle då lemnade, anmärkte han till en början, att telegrafstyrelsen redan i sitt första utlåtande till Kongl. Maj:t i ämnet visade, att hon icke uppfattat telefonens praktiska betydelse, utan ansett den blott som ett lekverk. Häri gjorde han telegrafstyrelsen mycket orätt; ty styrelsen har i sina talrika utlåtanden i ämnet aldrig låtit en sådan missuppfattning komma sig till last, fast hon icke någonsin lagt det minsta hinder ur telegrafverkets syn-

punkt för upprättande af lokala telefontät utan tvärtom tydligen visat, att hon uppskattar de fördelar, som äro förenade med anläggandet af sådana nät, under förutsättning att de icke utsträcktes till att förbinda orter, som äfven hafva telegrafstationer. Mot sådana, enskilde tillhörande och med telegrafen konkurrerande telefonförbindelser har telegrafstyrelsen deremot upprepade gånger på det bestämdaste uttalat sig. Som förhållandena nu artat sig, då icke blott på åtskilliga orter lokala telefontät kommit till stånd, dem man sedan börjat förena med hvarandra, utan i hvardera af rikets två största städer till och med finnas två särskilda telefonbolag, som konkurrera med hvarandra och som söka locka till sig abonnenter genom att åt dem medelst upprättande af *långlinier* till kringliggande småstäder och viktigare orter erbjuda allt större fördelar, är det naturligt, att dessa telefonförbindelser skola vålla en betydlig nedsättning i telegrafverkets inkomster. Dessa långlinier förorsaka emellertid de nämnda bolagen kostnader långt utöfver den inkomst, de medföra, men de äro viktiga *magtmedel* i konkurrensen med såväl telegrafverket som de enskilda telefonbolagen eller telefonföreningarna och de möjliggöra för det kraftigaste af dessa enskilda bolag att slå under sig de svagare föreningarna i landsorten och att dymedelst samla telefonväsendet inom större delen af riket i detta bolags händer. De stora lokala telefontäten i landets två främsta städer äro sålunda alls icke så oskyldiga som man velat låta påskina, då de ju i verkligheten uppbära hufvudsakligaste delen af konkurrensen med telegrafverket genom de till dem hörande långlinierna till andra telegraforter.

Herr Waldenström förmenade att telegrafverket, såsom medel att minska olägenheterna af konkurrensen från de enskilda telefonerna, ju kunde å linier med många telegraftrådar upplåta en eller annan för telegraferingen ej vidare behöfzig sådan tråd till telefonering, t. ex. mellan Stockholm och Upsala, genom att uppsetta telefonapparater vid begge ändpunkterna. Jag torde knappt behöfva påpeka, att tekniska hinder omöjliggöra en dylik anordning, då bullret af telegraferingen å de bredvid löpande trådarna skulle allt för mycket störa telefoneringen. Vidare kunde han icke begripa, huru det kan blifva tal om *monopol* för de enskilda telefonbolagen, då ju exempelvis det icke är någonting, som hindrade, att ett tredje eller fjärde telefonbolag kunde uppstå här i Stockholm och konkurrera med de två redan förut befintliga. Sunda förnuftet säger emellertid, att några flera bolag icke kunna uppträda som konkurrenter här, enär abonnenterna måste anse sig hafva nog af de afgifter, de redan betala till tvenne bolag, och derföre icke skulle gå in i några flera dylika. Men äfven ur rent teknisk synpunkt finnas hinder i vägen för att ytterligare konkurrens mellan nya bolag här i Stockholm skulle kunna uppstå. Det förhåller sig nemligen så, att luftledningarna — den viktigaste förut-

Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

sättningen i fråga om billiga telefonförbindelser — icke kunna i obegränsad omfattning bringas till användning. I samband härmed ber jag få fästa mig vid hr Gumælii anmärkning om, huru jemförelsevis låga telefonafigifterna äro på de flesta platser i landsorten mot i Stockholm, exempelvis i Örebro, der de, om jag hörde rätt, blott skulle utgöra omkring $\frac{1}{3}$ af hvad de äro i Stockholm. Denna omständighet beror förnämligast derpå, att kostnaderna för åstadkommandet af telefoner åt en viss procent af befolkningen i en stad ökas i förhållande till befolkningens talrikhet på platsen. När en gång Stockholm får en half million invånare, kommer därför också utgifterna härstädes att blifva betydligt större, än de nu äro. Och dertill kommer, att mängden af erforderliga ledningar slutligen gör det omöjligt att längre uppsätta på ställningar ofvan jord, utan man måste då tillgripa mångfaldigt dyrare kabelledningar i marken, såsom visat sig vara fallet i de större verldsstäderna, exempelvis New-York. Det torde därför icke vara skäl att alltför mycket fästa sig vid de statistiska uppgifterna, som naket meddela den olika utbredningen af telefonväsendet, men icke nämna något om de kostnader, som dermed äro förenade.

Vid behandlingen af mina motioner i ämnet vid 1885 och 1886 årens riksdagar har jag tydligt påpekat de hos oss egendomliga förhållanden, som bidragit att telefonväsendet gått så fort framåt här i landet, nemligen att hvarken kommuner eller enskilde lagt något hinder i vägen för telefonernas anläggande. I utlandet åter måste, då man vill upprätta enskilda telefonlinier, tillåtelse dertill utverkas af så väl offentliga myndigheter som egarne af marken, öfver hvilken linierne skola dragas, kontrakt skola uppgöras, advokater anlitas m. m., hvilket kostar betydligt med pennningar — allt förhållanden, som sällan om ens någonsin inträffat här i Sverige.

Hvad som tyckes utgöra det egentliga bekymret för den nu ifrågasatta skatten, och som, jag erkänner det, under vissa förutsättningar äfven innebär en allvarlig betänklighet, är fruktan för, att den skall qväfva telefonväsendet eller åtminstone hindra dess utveckling. Ja, om man pålägger skatten likt och olik på alla enskilda telefonledningar och sålunda äfven dem som icke konkurrera med telegrafan, utan snarare gagna telegrafverket, så torde detta blifva händelsen. Om t. ex. en person, som nu betalar 15 kronor i abonnent afgift, genom skatten skulle få denna afgift höjd till 25 kronor, så vore detta ju helt visst en tryckande beskattning, som kanske nödgade mången mindre förmögen industriidkare att afstå från förmånen att vara delegare i en telefonförening. Men helt annorlunda ställer sig saken, om man godkände Kongl. Maj:ts proposition, med de ändringar deri, som herr Rydin nu föreslagit. Då komme skatten att träffa endast de telefonbolag eller föreningar, hvilka konkurrerade med telegrafverket. Det stod dem emellertid fritt att undandraga sig denna skatt, genom att afstå från en

dylik konkurrens, och vid sådant förhållande skulle antagligen skatten inskränka sig till en obetydlighet såsom inkomst för statsverket, men deremot göra det möjligt, att både staten och den stora allmänheten till största gagn en gång få slut på den föderliga striden mellan staten och telefonbolagen. Ty, som jag antydde, tager jag för gifvet, att samtliga telefonbolag skulle afstå från konkurrens med telegrafverket och nöja sig med sina rent lokala telefonnät; och sannolikt skulle en sådan uppgörelse leda derhän, att telefonbolagen ingingo i *samtrafik* såväl med telegrafverket som med hvarandra. För min del är jag öfvertygad, att, sedan kommunerna fått klart för sig, att de kunna utöfva ett verksamt tryck på de bolag, som vilja tredskas, de svårigheter, som tett sig i afseende på åvägabringandet af dylik samtrafik, lätt skola kunna lösas, blott nödig öfverenskommelse mellan staten och telefonbolagen kan träffas.

Jag inskränker mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, med de af herr Rydin föreslagna förändringarne deri.

Herr Elowson: För sin till Riksdagen aflåtna proposition om skatt å vissa enskilda telefonanläggningar har Kongl. Maj:t, såsom sig vederbör, anfört en motivering, hvori Kongl. Maj:t säger sig anse, att statsverket genom en sådan beskattning bör beredas någon ersättning för den förlust, telefonledningar genom täflan med statens telegrafverk tillskyndade detta verk. Denna motivering synes utgå från en synpunkt, som åtminstone för min åskådning är främmande. Enär jag alltså icke kan finna denna motivering tillfredsställande, har jag trott det kunde vara skäl att söka finna den hufvudsynpunkt, från hvilken man kunde iakttaga hvad som rätteligen må anses vara telegrafens egentliga uppgift. Härvid torde det viktigaste vara, att man gör klart för sig, huruvida telegrafens syfte är att såsom kommunikationsmedel befrämja det andliga umgänget människor emellan, eller om telegrafan är att anse som ett medel att skaffa statskassan inkomster. Nå väl, hvad är då telegrafens hufvuduppgift? Jo, att genom användande af vissa tecken förmedla underrättelsers meddelande från en ort till en annan. Telegrafan är således *en* form af kommunikationsmedel, såsom man här uttryckt sig — ett sätt att utväxla meddelanden orter emellan. Telefonen är åter *en annan* form derför.

Att redan längesedan tillbaka i tiderna behovet gjorde sig gällande att genom tecken och signaler meddela sig med hvarandra, är helt naturligt. Likaså finner jag det naturligt, att dervid först användes ljuset och ljudet; hvarvid jag endast vill erinra om våra förfäders vårdkasar och klockringning. Till och med våra nomadiserande lappar använda vissa tecken för att från fjell till fjell meddela sig med hvarandra. Häraf framgår emellertid, att ett stadigvarande behof förefinnes i detta afseende. Men

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.
(Forts.)*

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

sättet att fylla detta behof — formen för apparaterna — vexlar. En form därför, i något förbättrad gestalt, var den optiska telegrafafen. Den efterträddes af den elektriska telegrafafen, och slutligen har telefonen framträdt. Genom den elektriska telegrafafen har man kommit derhän att medelst vissa lämpliga tecken kunna framställa skriftliga meddelanden på huru långa afstand som helst; genom telefonen åter fortplantas talet.

Då nu således en förbättring af telegrafafen åstadkommits i form af telefonen, hur har väl detta förbättrade system mottagits af telegrafstyrelsen? Som vi sett, icke med synnerlig välvilja. Emellertid hafva både telegrafafen och telefonen blifvit nödvändiga för allmänheten. Kan det väl då vara lämpligt att beskatta telefonen, därför att telegrafverkets inkomster minskats? Jag tror det icke. Och kan en sådan beskattning i och för sig af någon betraktas såsom rättvis, icke bör den ställas i beroende af telegrafverkets finansiella ställning.

Det har blifvit sagdt under diskussionen, att telefonväsendet hade bort vara en statsangelägenhet. Ja, mine herrar, då hade vi icke stått här och diskuterat om denna sak. Om staten tagit hand om telefonväsendet, så snart det blifvit något allmännare bekant, så hade förhållandena varit annorlunda än de nu äro. Men så har icke skett. Det har från statsmagternas sida lemnats full frihet åt enskilde att anlägga telefoner, och nu synes det mig icke lämpligt, att staten skulle komma och säga: Jag har tillåtit er att fritt anlägga telefoner. Men nu hafva inkomsterna för mitt verk, telegrafverket, derigenom minskats, och därför måste en särskild beskattning påläggas edra telefoner. Jag finner denna motivering icke synnerligen tillfredsställande och har kommit till det resultat, att om en beskattning af telefonerna är rättvis, så skulle den — som jag nyss nämnde — utgå oberoende af telegrafverkets finansiella ställning. Kongl. Maj:t föreslår vidare, att dessa telefonafgifter skulle utgå under titeln »Bevillning af särskilda förmåner och rättigheter». Jag finner det för min del föga tidsenligt att uti bevillningsförordningen införa en ny litera G »Bevillningsafgift för telefoninnehafvare» under rubriken »Bevillning af särskilda förmåner och rättigheter». Vi hafva förr i tiden haft afgifter för tillåtelse att använda vissa lyxartiklar, tillåtelse att bära siden, att dricka kaffe o. s. v., och det synes mig icke tidsenligt att återkomma till dessa särskilda undantagslagstiftningar.

Telefonen har i följd af det sätt, hvarpå den har verkat här i landet, tillvunnit sig allmänhetens stora förtroende, och jag tror, att man bäst betjenar allmänheten, om man låter verksamheten fortgå på samma sätt som hittills, hvadan jag, herr talman, anhåller om bifall till utskottets föreliggande utlåtande.

Herr E. G. Boström: Som herrarne torde finna af betänkandet, har jag icke haft något att erinra mot det enligt min uppfattning fullt riktiga slut, hvartill utskottet kommit. Deremot har jag icke varit tillfredsstäld med den motivering, utskottet använt. Jag håller nemligen före, att det »laissez-aller»-system, som hittills varit rådande, icke kan få fortgå. Och då utskottet icke velat acceptera det förslag, som regeringen framställt, men å andra sidan ej varit tillfredsstäldt med det nuvarande tillståndet, så hade jag önskat, att utskottet i motiveringen skarpare framhållit, att det för sin del önskade rättelse på lagstiftningens väg. För egen del skulle jag önska en lagstiftning i närmaste öfverensstämmelse med norska lagen af år 1881. Hvarför jag önskar detta, behöfver jag icke vidare utreda. Skälen dertill hafva redan blifvit af professor Rydin och andra framhållna, och jag anser därför onödigt att åter upprepa dem. Jag vill endast be att få yttra ett par ord om de yrkanden, som blifvit framställda, gående ut på annat än rent bifall till utskottets förslag.

Herr Redelius yrkade återremiss i syfte att få en skrivelse till regeringen till stånd. Jag ber med anledning deraf att få fästa herrarnes uppmärksamhet på, att, då Första Kammaren redan fattat beslut i ärendet, en återremiss icke kan hafva någon annan verkan, än att utskottet inkommer till denna kammare med anhållan, att kammaren ville fatta beslut. Detta yrkande leder således icke till något praktiskt resultat. Hvad åter herr Rydins förslag beträffar, så är det alltid vanskligt att på rak arm antaga ett lagförslag, och jag ber att särskildt få fästa uppmärksamheten på, att man mycket väl kan vara abonnent vid en telefonstation, så beskaffad som herr Rydin nämnde, eller att den är förenad med en ort, med hvilken äfven finnes telegrafförbindelse, men blott använda telefonen inom den ort, der telefonstationen är belägen, och aldrig någonsin begagna den till den andra orten. Det synes mig under sådana förhållanden hårdt, om vare sig bolaget eller abonnenterna skulle åläggas att betala skatt. En annan sak, som herrarne torde komma i håg, är, att Kongl. Maj:ts förslag är gjordt under förutsättning, att den inkomst, som genom telefonskatten komme att inflyta, skulle sätta statsverket i stånd att täcka den underbalans, hvarmed telegrafverket laborerar, men då ingen som helst anledning finnes att på förhand antaga, att med den afgift, som enligt herr Rydins förslag skulle tillfalla statsverket, telegrafverkets förlust komme att täckas, så hade man då endast skadat telefonväsendet utan att hjälpa telegrafverket. Det blefve icke till synnerlig nytta för någon, men skulle föranleda olägenheter för en massa menniskor. Jag kan därför icke vara med om herr Rydins förslag, utan anser det bäst att rösta för rent bifall till utskottets förslag. Jag tror för min del, att regeringen skall af de uttalanden, som förekommit under diskussionen så väl i denna som i medkammaren, finna sig manad att

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

med ledning af dessa uttalanden en annan gång inkomma med lagförslag i ämnet. Under sådan förutsättning yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Med herr Boström förenade sig herrar *E. W. Carlson, Eliasson, Mallmin, Höglund, Sundberg* från Vexjö, *Lyth, Nordenfelt, Stockenberg* och *Broström*.

Herr Jonsson i Hof: Ehuru jag icke vill förneka, att det icke skulle finnas åtskilliga skäl för ett bifall till det förslag, som af herr Rydin blifvit framställt, så tror jag dock, att det för närvarande är klokast och lämpligast att bifalla utskottets förslag, ty att antaga ett förslag, framkastadt på rak arm, torde i allmänhet vara mer eller mindre betänkligt.

Jag skulle icke hafva tagit kammarens tid i anspråk endast för att yrka bifall till utskottets förslag, ty jag anser dess framgång så gifven, att det vore bortkastad tid att förspilla några ord derpå. Men då jag tror, att ett utbyte af åsikter om sättet att hjälpa telegrafverket ur den förlägenhet, hvori det för närvarande befinner sig, kan hafva stor nytta med sig, så har jag derom velat yttra några ord. Det har angifvits — och det med rätta — att en orsak till telegrafverkets betryck är den konkurrens, som uppstått för det samma genom telefonledningar mellan skilda platser; men jag tror, att det dessutom finnes åtskilliga andra förhållanden, som inverka ogynnsamt i den rigtningen. En talare på förmiddagen nämnde något om den saken, men jag vill ytterligare omnämna något i samma rigtning. Allt efter som jernvägarne och andra kommunikationsmedel utvecklas, och postbefordringen mellan olika orter blir snabbare, och likaså allt efter som postgången blir tätare emellan olika orter, minskas telegrafens betydelse som förbindelsemedel mellan orter, der den förut varit af mycken vikt. Det är tydligt, att i samma mån som dessa samfärdselmedel utvecklas, kommer telegrafverket i ett svårare läge än förut, och, för så vidt jag kan finna, har telegrafverket ingen annan utväg att reda sig ur dessa svårigheter än att småningom minska omkostnaderna för verket, allt efter som inkomsterna falla. Herr Gumælius tog upp åtskilliga ytt-randen af ogynnsamt innehåll, som fälts mot telegrafverket, beträffande dess hushållningssätt, och menade, att der vid lag var allt väl bestämt. Det kan hända, att han i vissa fall hade rätt, men jag tror att han i åtskilliga fall hade orätt; och jag har kommit till den uppfattningen vid en granskning af telegrafverkets senast tillgängliga statistik. Man finner af denna, att af de 52 andra klassens telegrafstationer, som Sverige då hade — det var nemligen 1886; kanske har någon ändring sedan dess skett — det endast var 27, som burit sig, d. v. s. lemnat minst lika stor inkomst som omkostnaderna för stationerna; under det 25 lemnat

större eller mindre förlust. Granskar man då siffrorna i detta fall, så finner man, att t. ex. Jönköpings telegrafstation för det året kostat öfver 15 $\frac{1}{2}$ tusen kronor, medan samtliga inkomsterna på stationen endast uppgingo till cirka 9 tusen kronor. Ännu värre stäldt var det med Mariestads telegrafstation, der utgifterna uppgingo till cirka 6,200 kronor, men inkomsterna endast till 1,687 kronor. Likaså stego i Vadstena utgifterna till 4,627 kronor, och inkomsterna blott till 1,370 kronor, och det finnes flere stationer, som lemna ett lika ogynnsamt resultat. Ser man vidare på den personal, som förrättar tjänstgöringen vid dessa stationer, och jämför den med personalen på åtskilliga tredje klassens stationer, så kommer man till det resultat, att under det Mariestad, som har en inkomst af 1,687 kronor 95 öre, sys-selsätter två manliga tjänstemän och har ett telegramantal af 3,189 per år, så är Sollefteå station, som årligen kostar 1,356 kronor 45 öre, men lemnar en inkomst af 5,181 kronor 93 öre, betjenad med en qvinlig telegrafist. Sådana exempel visa tydligt, att telegrafstyrelsen ännu åtminstone icke har hunnit vidtaga de förändringar, som äro nödvändiga i telegrafväsendet, för att verket skall kunna bära sig. Jag skall, då jag nämner dessa siffror, likväl icke underlåta att påpeka, att siffrorna kanske i vissa fall icke äro fullt exakta, derigenom att det under sommartiden kan beordras dit extra biträden, hvilka icke här äro inberäknade. Men detta kan lika gerna inträffa vid den ena som vid den andra stationen och torde sålunda föga inverka på slutomdömet om tablån. Jag tror sålunda, att hvad telegrafstyrelsen i första hand har att göra är att minska utgifterna på åtskilliga telegrafstationer dels genom att indraga en del tjänster, dels genom att utbyta de manliga telegrafisterna mot qvinliga. Gör telegrafstyrelsen detta först, och det visar sig, att verkets finanser lika fullt icke kunna bära sig, då torde det vara lämpligt att återkomma till Riksdagen med en framställning, liknande den, som herr Rydin åsyftat. Men först anser jag, att telegrafstyrelsen sjelf bör göra hvad den kan, utan att yrka på ny skatt för att få verkets finanser att gå i hop. Det var för att nämna detta jag tog mig friheten begära ordet. Jag har intet vidare att tillägga.

*Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Herrar *Schöning*, *Bruse* och *Göransson* instämde i detta anförande.

Herr *Widström*: I det hufvudsakligaste anhåller jag att i denna fråga få instämma i hvad herr professor *Rydin* har yttrat. Denna fråga är icke så mycket en skattefråga som en fråga, huruvida det allmännas intressen böra vårdas och bevaras framför enskilda personers och bolags. Telefonen afser ju att betjena allmänheten. Men då den handhafves och skötes endast utaf enskilde, så är fara för handen — såsom herr professor *Rydin* gan-

Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

ska utförligt och tydligt ådagalagt — att allmänhetens intressen der vid lag icke komma att i längden på bästa sätt tillgodoses. Det är statens uppgift att i sådana fall göra sina anordningar, så att allmänhetens intressen varda i afseende på dylika kommunikationer fullt tillgodosedda. I förevarande fall har också staten gjort detta genom anordningen af telegrafväsendet. Då sedermera sättes att fortskaffa meddelanden utvecklat sig derhän, att man kan använda och har använt telefonen dervid, så utgör detta en utveckling af *samma* meddelelsesätt, hvarför det naturliga vore, att staten toge äfven telefonväsendet om hand och utvecklade detta i samband med de telegrafinrättningar, som redan finnas. Man har nu visserligen förebrått staten, och särskildt telegrafverket, att hafva försummat den rätta tiden att göra detta. Men det har redan blifvit erinradt, och vi finna utaf den broschyr, som blifvit till Riksdagens medlemmar utdelad, att telegrafverket i ganska god tid har fäst uppmärksamheten på angelägenheten att göra något i detta stycke.

Utaf en talare på förmiddagen har blifvit anfördt, att telegrafstyrelsen skulle vid särskilda tillfällen, 1879 och 1880, hafva förklarat, att den icke ansåge något hinder möta från telegrafverkets sida för telefoners anläggande. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att då var endast fråga om att anlägga telefonledningar inom vissa städer, således icke att förbinda olika platser och telefoncentra med hvarandra. Då saken så förhöll sig, kunde, enligt telegrafstyrelsens förklaring, intet hinder å dess sida förefinnas. Samma ståndpunkt har telegrafstyrelsen också hittills intagit, äfven i de senare skrivelserna; ty i de förslag, styrelsen aflåtit, förekommer ingenting om att lägga hinder i vägen för anordnande af enskilda telefonstationer inom olika platser. Telegrafstyrelsens framställning har gått ut derpå, att det med telefonväsendets utveckling vore nödvändigt, att staten toge det om hand och på ett eller annat sätt ordnade och reglerade de enskilda företagen. Felet i detta afseende torde därför ligga hos regeringen, som ingenting gjort för att häri befrämja statens och det allmännas bästa. Den har icke föranstaltat om någon lags stiftande, oaktadt telegrafstyrelsen uttryckligen framställt en anhållan härom redan 1882; utan den har låtit saken helt och hållet bero. Det är ju för staten och för det allmänna en stor olägenhet, att regeringen icke i detta afseende varit angelägen om att redan förut värna om det allmännas intressen. Men, mine herrar, derutaf anser jag ingalunda den slutsatsen böra dragas, att samma likgiltighet och vårdslöshet fortfarande bör ega rum, och allra minst att Riksdagen, om den märker att så är, bör låta den saken få passera. Det är nu visserligen sant, att förslag beträffande telefonväsendet rönt motstånd förut inom Riksdagen. Men då regeringen är högsta vårdaren af allmänhetens intressen, hade den icke deraf bort låta sig afskräckas ifrån att göra verk-

samma anstalter för telegrafverkets utveckling i den rigtningen, att det skulle öfvertaga telefonväsendet och inordna det i sin verksamhet.

Som förhållandena nu äro, föreligger egentligen en strid mellan statens allmänna intressen, å ena sidan, och enskilda bolags eller föreningars intressen, å den andra. Väl kan det icke nekas, att dessa enskilda bolag och dessa föreningar hafva, inom de inskränkta områden, till hvilka deras verksamhet sträckt sig, gjort mycket för att tillfredsställa allmänhetens behof af att begagna ifrågavarande meddelelsemedel. Men man måste erkänna, att dessa bolags och föreningars intressen dock varit rigtade hufvudsakligen på hvad som närmast rörde deras intressen och icke på det allmännas. De hafva bildats på orter, der det varit något att förtjena och der det varit lättare för enskilde att förena sig till att gemensamt bidraga till telefoners inrättande. Deremot på andra orter, der det kan vara förenadt med större svårigheter att åvägabrunga sådana, der komma de helt säkert icke heller att göra det, just därför att det icke lönar sig. Om deremot staten komme att taga dessa angelägenheter om hand, så är det uppenbart, att, likasom den utsträckt telegrafförbindelsen till alla orter inom landet, så komme den äfven att ordna telefonbindelser på det sättet. Det är således ur det allmännas synpunkt af synnerligen stor betydelse, att en sådan anstalt som telefonväsendet handhafves af staten och icke af enskilde; och orsakerna härtill äro redan förut tillräckligt utförligt påpekade, så att jag vill icke sysselsätta mig dermed.

En omständighet skall jag dock bedja att få erinra om. Då staten har anlagt en sådan inrättning som telegrafverket för att befrämja kommunikationen mellan enskilde, så måste ju också Riksdagen och regeringen se till, att en sådan anstalt kan bära sig. Sker icke detta, så måste staten genom direkt understöd vidmagthålla telegrafverket. Om icke detta får utveckla sig och öfvertaga telefonledningarna, så kommer hela dess ställning att försvagas, och det blir på så sätt understödstagare af staten, utan att ändock kunna fullt motsvara det ändamål, som dermed afsetts. Således komma anslag att äskas för att uppehålla telegrafverket, och alla statens skattskyldige invånare komma på sådant sätt att bidraga till dess underhåll. Och hvarför äro de nödsakade dertill? Jo, därför att man har försyn för enskilda bolag och föreningar och vill låta dem fortgå i sin konkurrens obehindradt. Vore det nu så, att dessa enskilda bolag och föreningar också i längden kunde till allmänhetens förmån uppehålla detta förbindelsemedel *bättre* än hvad staten skulle kunna göra, då vore det en annan sak. Men det har redan blifvit visadt, att dertill finnes icke någon ringaste anledning. Ju mer enväldigt och egenmäktigt ett så beskaffadt bolag skulle blifva, desto mera skulle det finna sig i stånd att helt och hållet diktera villkoren för att få

*Angående
berillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

*Angående
beviljningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

begagna den lättare kommunikation det kan erbjuda. Det skulle göra allting för att förekomma en konkurrens, som kunde i detta afseende förskaffa allmänheten bättre villkor. Det har redan visat sig vara förhållandet med de stora bolag, som bildats här i Stockholm och som förfarit på detta sätt dels mot konkurrerande bolag, dels mot staten och dess inrättning af telefonledning, med hvilka de icke velat ingå i någon samtrafik.

Hufvudfrågan här är således, huruvida det kan vara tillåtet, att allmänhetens och statens intressen tillbakasättas för enskilda bolags och inrättningsars. Telegrafstyrelsen har i sitt utlåtande öfver den till Kongl. Maj:t inkomna ansökningen ifrån Stockholms allmänna telefonbolag om tillstånd att anlägga telefonförbindelser mellan hufvudstaden och de större städerna i riket yttrat, att »telegrafstyrelsen är redo att — så snart nödiga medel för anläggningskostnadernas bestridande kunna beredas, hvartill lämpligen torde kunna få användas en del af den föreslagna telefonskatten, i händelse den varder af Riksdagen beviljad — gå i författning om upprättande af telefonförbindelser i större omfattning och efter en ändamålsenligare plan än den af bolaget framställda»; hvarjemte telegrafstyrelsen förklarar, »att, i afseende på afgifterna för telefonsamtal på långa afstånd, de af Kongl. Maj:t år 1885 fastställda villkor äro för allmänheten fördelaktigare än de villkor, som af nyesenämnda bolag blifvit uppställda». Detta bolag gifver nemligen till känna, att det — förutom en afgift för hvarje samtal — kommer att begära af hvarje abonnent en afgift af 10 kronor, hvilken staten icke särskildt fordrar för sina telefonapparater. Det synes sålunda, att för allmänheten vore det i alla afseenden tryggare, om telefonväsendet komme att öfverlätas åt staten för att i sammanhang med dess telegrafverk vidare utvecklas.

Deremot anser jag, i likhet med hvad åtskilliga talare förut yttrat, att det icke är skäl uti eller kan vara med billigheten öfverensstämmande att lägga skatt på de telefoner, som endast befrämja samfärdseln inom särskilda områden. Ut i det förslag, som af professor Rydin blifvit framställt, föreslås också läggande af skatt icke på de särskilda apparaterna, utan på de särskilda telefoncentralstationerna; hvilken skatt skulle beräknas efter antalet af de apparater, som stå i förbindelse med dessa stationer, under förutsättning nemligen, att dessa stationer sjelfva stå i förbindelse med annan ort, der statstelegraf finnes. Genom denna modifikation af det utaf Kongl. Maj:t framställda förslaget har man undvikit att beskatta sådana telefonstationer, som utöfva sin verksamhet endast inom en viss ort.

Billigheten af det föreslagna beskattningsbeloppet har icke blifvit bestridd af åtskilliga talare, som här på f. m. uppträd emot Kongl. Maj:ts proposition. Den föreslagna skatten är också, såsom den i Kongl. Maj:ts proposition lemnade redogörelse upp-

lyser, mindre och betydligt mindre än i något annat land med undantag af Belgien, men i detta land motiveras detta undantagsförhållande deraf, att telefoninrättningarna skola inom en viss tid afstås till staten. Det har här under diskussionen talats om, att telegrafverket icke skulle blifva hjälpt med den föreslagna skatten, och man har framkommit med förslag, gående ut på, att man successive borde draga in den ena telegrafstationen efter den andra. Men, mine herrar, hvad betyder då detta förslag, att statens telegrafverk skall steg för steg vika undan och underkasta sig tillintetgörelse genom denna enskilda konkurrens? Ja, det innebär i min tanke just en maning för staten att tillvarataga sin rätt *dels* genom att lägga en lämplig skatt på dessa bolag, som söka tillintetgöra det allmänna företaget, som utgöres af telegrafverket, och *dels* genom att söka utveckla detta telegrafverk derhän, att det till sist må kunna göra förtjensten af telefonväsendet till en sin inkomst. Att deremot draga in telegrafstationerna å dessa smärre orter, der inrättningarna ej bära sig, vore detsamma som att utesluta dessa platser från förmånen af telegrafinrättningar, änskönt de betalade skatt just till understöd af detta telegrafverk, som successivt skulle indragas. Det gifna rådet i denna rigtning är alltså icke af beskaffenhet att böra beaktas, utan tvärtom böra vi tillse, hurusom telegrafverket må på det kraftigaste kunna utveckla sig, måhända genom anläggning af särskilda telefonstationer, hvilka ställas i förbindelse med telegrafstationerna. Men för detta ändamål måste staten med sina anläggningar beherska vidsträckta områden. Ty komma dylika anläggningar i enskilda bolags händer på större sträckor, så säga de: vi tillåta icke samtrafik med staten; vi vilja allena råda. Att befrämja dylika anspråk från enskilde, hvilkas hufvudsakliga uppgift är att åstadkomma vinst för dem sjelfva, kan jag icke finna klokt från statens synpunkt. Då man således bäst bör främja det allmänna bästa genom att understödja telegrafverket i den af mig nu angifna rigtning, och då äfven de enskildes intressen bäst torde tillgodoses genom ett sådant sakens ordnande, såmedelst att staten mer än enskilda bolag kan tillse *alla's* fördel, så vill jag för min del instämma i det af herr professor Rydin framställda förslag.

*Angående
beviljningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Herr Berg från Eksjö: Sedan jag på förmiddagen begärde ordet, har denna fråga fått en så mångsidig belysning, att jag nu endast vill i största korthet angifva min ställning till frågan. I det afseendet ber jag att få framhålla, hurusom jag, likasom många andra talare före mig, anser den kongl. propositionen innebära en orättvisa i främsta rummet derutinnan, att den föreslagna skatten skulle afse icke allenast de telefoner, i fråga om hvilka konkurrens med statens telegrafledningar verkligen kan ega rum, utan äfven sådana telefonanläggningar, som äro helt och hållet lokala och sålunda icke sammanbinda orter, hvilka äro genom

Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.
(Forts.)

telegrafledning förenade. Denna min uppfattning delas också af telefonföreningarna i två af de städer, som jag har äran representera, nemligen Vestervik och Eksjö, och hvilka föreningar hos mig uttalat sina betänkligheter och allvarliga bekymmer för den föreslagna skatten. Det förslag, som herr Rydin framställt, är väl enligt mitt förmenande att föredraga framför Kongl. Maj:ts förslag. Men jag kan för min del i allt fall icke ansluta mig till herr Rydins förslag, och det af samma skäl som herr Boström till Östanå anført. Jag anser dessutom, att det skydd för telegrafverket, som skulle vinnas genom att på beskattningens väg motarbeta telefonväsendets utveckling, vore *ett konstladt och artificiellt skydd*. Väl vill jag icke lemna telegrafverket utan skydd, men jag vill, att det skydd som gifves skall vara ett naturligt sådant. *Detta naturliga skydd* skulle jag vilja söka uti följande bestämmelser: 1:o att för hvarje anläggning af telefonledningar, afsedda att betjena allmänheten, fordras statens koncession; 2:o att ett sådant tillstånd meddelas *ovillkorligt* endast för det fall och den angifna förutsättning, att telefonanläggningen icke kommer att på något sätt konkurrera med statens telegrafledningar, (såsom förhållandet t. ex. gestaltar sig inom en stad, utöfver hvars gränser telefontätet icke utsträcker eller hvars telefontät icke sättes i förbindelse med telefonanläggning till annan ort); samt 3:o att i hvarje annat fall, då telefonledningen redan från början konkurrerar med eller framdeles kan blifva en konkurrent till telegrafverket, staten antingen sjelf anlägger telefonledningen eller meddelar koncession *villkorligt*, på sådant sätt, att staten förbehåller sig rättigheten att få tillösa sig anläggningen, om den dertill skulle finna skäl. Härigenom skulle, efter min uppfattning, både statens väl berättigade kraf och den enskilda företagsamhetens anspråk blifva tillgodosedda. Emellertid synas vi nu hafva framskridit ganska långt i en motsatt riktning, så att här föreligger hvad man kallar *periculum in mora*. Vi hotas nemligen af den betänkliga situationen, att telefonledningarna emellan hufvudplatserna inom vårt land skulle komma att befinna sig i enskilda bolags händer. Hvems felet dertill är, derom kan jag icke bestämdt yttra mig. Man har sagt, att felet låge hos telegrafstyrelsen. Men i det fallet instämmer jag med herr Ljungman, ty sedan jag tagit del af de nyligen offentliggjorda »handlingarne rörande telefon- och telegrafväsendet», synes mig att telegrafstyrelsen har haft blicken fullt öppen och vaken för frågans rätta ställning. Huruvida det varit regeringens fel, derom kan jag ej heller uttala mig. Men det anser jag mig kunna med säkerhet säga att Riksdagen ej är utan skuld dertill, att vi så länge fortgått på denna bana, i ty att Riksdagen afslog den välberättigade motion, som vid 1885 års riksdag framställdes af herr Ljungman, och hvori föreslogs en skrivelse till Kongl. Maj:t rörande telegraf- och telefonledningars anläggning i riket på sådant sätt, att såväl

det allmännas kraf kunde tillgodoses som den enskilda företags-
samheten lemnas tillbörlig frihet. En *sammanslagning af telegraf-
och telefonväsendet* anser jag vara en fråga af fullt ut lika stor
vigt som den om sammanslagning af post- och telegrafverken.
Och jag kan icke finna, hvarför man icke äfven i vårt land skulle
kunna komma till en sådan sammanslagning, hvilken eger rum
i andra länder. I Danmark äro sålunda post- och telegrafverken
förenade i ett. I Tyskland äro såväl post- och telegraf- som tele-
fonväsendet förenade. Jag är öfvertygad att denna väg är den
rätta, och jag hoppas att, med anledning af den i dag förda
diskussionen, antingen från regeringen eller enskild motionär för-
slag snart måtte framkomma i denna rigtning. Då jag sålunda
icke kan omfatta herr Rydins förslag, kan jag, med stöd af hvad
jag yttrat, icke heller stanna vid annat slut än att instämma i
yrkandet om afslag å Kongl. Maj:ts förevarande proposition.

Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

Herr Nyström: Jag anser mig först och främst böra nämna,
att jag är aktieegare i Stockholms allmänna telefonaktiebolag och
derjemte en af de förtroendemän, som blifvit utsedde för att söka
bringa till stånd en samtrafik med det andra medtäflande bola-
get, Bellbolaget; och jag kan tillägga, att det stora allmänna bola-
get sistlidne måndag formulerat förslag till en sådan samtrafik.
Jag nämner detta derför att dröjsmålet med att få denna sam-
trafik till stånd har icke varit utan betydelse för utbildningen af
det omdöme om det stora telefonbolaget, som småningom gjort
sig gällande. Men i trots af denna min ställning vill jag vara
den förste som understöder och yrkar — jag har redan förut
gjort det inom bolaget och kommunalstyrelsen samt gör det nu
inom Riksdagen — att tillfredsställande kontroller införas i afse-
ende på dessa telefonbolags verksamhet, åsyftande att förhindra
den tendens till monopolisering, som, säge hvad man vill, dock
finnes hos dessa bolag. Ja, jag vill gå ännu längre. Jag håller
före, att under teknikens utveckling och det industriella lifvets
tillväxt komma oupphörligen allt flera inrättningar till stånd,
hvilka få den allmänna betydelsen, att de så att säga tvinga sig
på den enskilda medborgaren, som icke kan undvara dem, äfven
om han vill. Till och med den obetydligaste och fattigaste indu-
striidkare måste hafva dem, hvadan dessa inrättningar sålunda
utbilda sig till en pålaga. Men hafva vi kommit derhän, så har
man också kommit till den punkt, der nödvändigheten inträder
att reglera denna olidliga pålaga. Detta gäller icke blott telefon-
väsendet, utan äfven en mängd andra inrättningar, som kanske
äro talrikare inom kommunallifvet än inom statslifvet. Dessa in-
rättningar äro af en ganska egendomlig natur; å ena sidan äro
de af allmänt intresse, hvarför det bör vara en angelägenhet att
förekomma orättvisa och förtryck från deras sida, och å andra
sidan äro de ju kraftiga industriella företag, som icke böra vara

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

någon statens eller kommunens angelägenhet. De intaga sålunda en egendomlig mellanställning och deraf följer, att saken bäst ordnas derigenom att bolagen äro oktrojerade och underkastade offentlig kontroll, utan att upphöra att skötas så som endast den enskilda företagsamheten kan åstadkomma. Det är uppenbart, att en sådan kontroll måste innefatta, att staten eller staden skall hafva del i bolagets styrelse, del i dess revision, reglera dess taxor o. s. v. Detta tror jag vara en riktig lösning och gäller icke blott om telefonbolagen utan alla dylika inrättningar. Saken har nu kommit på den punkt, att man icke längre kan lemna å sido den frågan, huru man skall betrygga det allmännas intresse gent emot sådana monopoliseringar, som hittills icke kunnat undvikas. Ty det kapitalstarka bolag, som disponerar öfver en mängd lyckliga uppfinningar på teknikens område, hjälpmedel som icke stå andra till buds, kan nedtrycka all konkurrens. Men då gäller det ett allmänt intresse och då måste någon slags ordningsstadga finnas eller uppgöras. Att Stockholms stad icke varit blind för denna nödvändighet, kan man finna deraf, att för ett par veckor sedan tillsattes af kommunalstyrelsen en komité för att undersöka den rätt staden torde hafva gent emot sådana anläggningar, sådana bolag, som draga sina trafikmedel öfver gatorna, d. v. s. icke blott telefonrådar, utan äfven elektriska ledningar för belysning m. m. Man ansåg nödigt att se till, hvilken magt staden hade att motarbeta eller förbjuda en allt för långt gående monopolisering af sådana bolag. Denna fråga reducerar sig sålunda till frågan om hvem som har rätt till luften, och så egendomligt detta än låter, är detta ett spörsmål af största vikt, ty derpå beror, i hvilken mån staden kan stäffa och hålla i ordning dessa stora bolag, både dem som redan finnas och dem som säkerligen komma att bildas.

Då jag således i detta fall inser vigten och nödvändigheten af en lagstiftning och en ordningsstadgas utfärdande både till fromma för staten och kommunen, och då jag är glad öfver, att denna fråga här kommit på tal, kan jag nu fatta mig kort i afseende på den fråga, som nu särskildt föreligger, nemligen skattefrågan. För min del kan jag icke vara med om en sådan skatt, som jag anser stridande mot en sund ekonomisk lagstiftning. Det ligger i konkurrensens lag, att den bättre uppfinningen tager plats framför den sämre, och att sålunda det sämre får vika undan för det bättre. Men konkurrensens lag kräfver icke, att den bättre uppfinningen därför skall betala skadeersättning till den sämre. Det må erkännas, att denna ofrivilliga förlust för statsverket påkallar uppmärksamhet, och det kan icke nekas, att något bör göras, men detta bör ske i en annan form än genom att skatlagga den bättre inrättningen, som trängt sig fram på den sämres bekostnad.

Jag kan således icke vara med om denna skatt, och slutsumman är, att jag, under förhoppning att den här förda diskussionen måtte utgöra en fingervisning för regeringen om hvad som bör göras för att i denna och likartade frågor betrygga det allmännas rätt och bästa, yrkar bifall till bevillningsutskottets betänkande och alltså afslag på den föreslagna skatten.

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.
(Forts.)*

Herrar *Östberg, Kardell och Swartling* instämde med herr Nyström.

Herr Collander: Då jag begärde ordet, hade jag för afsigt att betona den fara och olägenhet, som för det allmänna kunde uppkomma derutaf, att de enskilda telefonbolagen komme att inom landet ega hufvudlinierna för detta nya kommunikationsmedel. Men talaren på upsalabanken har redan helt och hållet uttalat samma åsikter, som jag i detta fall hyser, hvarför jag kan fatta mig mycket kort. Huruvida ett sådant missförhållande kan hjälpas genom den nu föreslagna skatten på de enskilda telefonbolagen eller genom en lämplig förordning, vill jag låta vara osagdt. Det kunde måhända icke vara obilligt, att om ett enskildt bolag finge koncession på anläggande af sådana hufvudlinier, skulle någon ersättning därför lemnas staten. Jag har blott velat påpeka dessa förhållanden. Men då den af Kongl. Maj:t föreslagna beskattningen synes mig orättvis, derigenom att den drabbar den lokala trafiken, kan jag icke vara med derom. Det kunde nu möjligen vara skäl att ansluta sig till det af herr Rydin framlagda förslaget för att uttala en opinionsyttring, enär utskottets förslag icke uttrycker hvad man önskar; men å andra sidan torde den i kammaren förda diskussionen kunna vara till ledning för regeringen, i synnerhet som äfven herr statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalat sig i den riktning, att något i detta fall bör göras, hvarvid han har en god ledning af kammarens protokoll i ämnet.

Jag har intet annat yrkande att framställa, än på bifall till utskottets förslag.

Herr Stjernspetz: Under en stor del af den i dag förda debatten har det synt mig, såsom om flere talare icke gjort rätt klart för sig, hvad telefonen i sjelfva verket är. Man vet väl, att den utgöres af en trädledning och ett instrument, men man synes tydligen förbise, att den är ett det allra yppersta kommunikationsmedel, och ännu aldrig har jag hört, att det skulle vara för landet nyttigt att lägga särskild skatt på ett sådant, eller att motarbeta kommunikationsmedlens utveckling. Telefonlinierna kunna i sådant hänseende närmast jämföras med våra vägar, och äro bättre än dessa, såsom varande billigare till anläggning och underhåll samt bättre underlättande samfärdseln,

Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

emedan man blott behöfver gå till sitt telefonskåp och ringa på den person man vill besöka, och genast råkar man honom personligen, utan att hafva gått ur sitt rum. I ett, såsom vårt, glest befolkadt och vidsträckt land, är det af stor vikt, att ett så beskaffadt samfärdsmedel som telefonen uppfunnits och får den största möjliga utsträckning. Min tro är också, att inom en mansålder härefter det icke skall finnas många egendomar eller byar inom Sverige, som skola vara i saknad af telefonförbindelse. Denna telefonens utbredning underlättas också genom en ständigt fortgående förbättring och förenkling af de använda instrumenten, hvadan hvar och en för en ringa kostnad snart skall kunna förskaffa sig detta samfärdsmedel.

Nu har man emellertid velat lägga skatt på dessa anläggningar, under förmenande att det innebure en särskild förmån och rättighet att hafva telefon. Jag vill dock framhålla, att, så länge telefonledningarna anläggas och skötas af enskilde, så är dock förmånen ingen annan än den som betingas af de omkostnader, som nedlagts på anläggningen. Det kan ju ej förmenas en enskild person att anlägga en telefonledning på sin egen mark, och lika litet lär det kunna förnekas två grannar att öfverenskomma att draga telefoner öfver hvarandras mark, hvarigenom ingen annans rätt kan förnärmas. Hvad statens rätt gent emot telefonanläggningarna vidkommer, så skulle den bero derpå, att telefonledningar dragas öfver landsvägarne samt statens domäner och boställens mark. Men jag vill fästa uppmärksamhet vid att, hvad boställena beträffar, så kan staten svårligen förneka en sin arrendator att uppsätta telefonstolpar på den arrenderade marken lika litet som att med sin granne öfverenskomma om dylika stolpars uppställande. När en ny arrendator tillträder marken, kan han väl påfordra stolparnes borttagande, och det kan föranleda förlust för telefonegaren, men statens rättigheter kränkas ej det ringaste genom dessa stolpars anbringande. Hvad landsvägarne vidkommer, så, om jag granskar hvad uti byggningsbalken och äldre lag finnes rörande dem stadgadt, kan jag icke heller finna något der, som kan lägga hinder i vägen för telefonanläggningars uppsättande invid dem, så vida dessa ledningar icke åstadkomma hinder för samfärdseln. Staten eger nemligen icke marken, hvarpå våra gamla landsvägar framgå, och lika litet luften öfver dem eller vägkanterna. Derom upplyser oss våra landtmätarkartor, ifall sättet för dessa vägars tillkomst skulle hafva fallit någon ur minnet. Om till fördel för telefonledningars anläggande expropriationslagen hade för dem fått anlitas eller någon annan undantagslag, såsom förordningen om jernvägars och telegrafer fridlysning m. m., så skulle deruti möjligen kunna hafva sökts ett stöd för talet om särskilda förmåner och rättigheter, men nu är förhållandet ett motsatt, deruti att *alla* enskilda telefonlinier blifvit nekade *hvarje* sådan förmån,

hvaremot *alla andra* kommunikationsmedel, som man icke beskattar, deremot fått tillgodonjuta dylika särskilda rättigheter och förmåner. Att rätten att anlägga telefon skulle utgöra ett statsmonopol, kan väl ingen påstå, och jag hoppas också, att den aldrig kommer att blifva det. Det är icke enligt med tidens anda att skapa dylika, och här vid lag skulle staten derigenom få allt för stora kostnader och besvär.

Ehuru man kan skilja emellan de enskilda telefonföreningar, som icke lemna delegarne någon vinst, och de stora bolag, som äro ställda på att förtjena penningar, måste jag betona att det skulle vara i hög grad orättvist, om dessa enskilda telefonanläggningar på landsbygden, der telefoneringen blott kan sägas idkas till husbehof, skulle komma att beskattas, då de, utan att förnärma andras rätt, af behofvet uppstått genom enskildes initiativ. För att beskatta en rörelse, skall väl dermed åtminstone vara förenad någon inkomst; och måste därför hvarje beskattning af enskilda telefoner vara i hög grad oriktig, äfven om de genom vexelstationer stå i förbindelse med större telefonnät.

Äfven om längre telefonledningar *till en början* skulle föranleda minskade inkomster för telegrafverket, så är förhållandet oftast helt annorlunda beträffande de mindre ledningarna på landsbygden. Jag har förskaffat mig en uppgift från Fellingsbro, der det finnes en telefonledning, som står i direkt förbindelse med alla städerna i Örebro län och hela dess telefonnät, och der har det egendomliga förhållandet inträffat, att, medan telegramantalet under de tre åren närmast före telefonledningens anläggande i medeltal utgjorde 531 om året, så har, *sedan* telefonledningen kom till stånd, telegramantalet i medeltal utgjort 563 årligen. Telegramantalet har således *ökats* vid denna station, och sannolikt skall man finna förhållandet vara detsamma på flera andra ställen. Det är således icke så alldeles gifvet, att våra telefonledningar skada telegrafverket, utan kanske tvärt om antagligt, att många af dem i stället befordra dess intressen. Vid den station jag nyss nämnde, Fellingsbro, är ock förhållandet sådant, att efter telefonledningens anläggning dit ankommit ett betydligt större antal telegram än förut, beroende derpå att telegramafsändarne icke behöfva betala särskildt gång- eller ridande bud för att befordra telegram från stationen till mottagarne. Jag har velat nämna detta såsom bevis på, huru orättvist denna skatt skulle drabba på många ställen. Före ett besluts fattande om en alldeles ny beskattning är därför en närmare utredning nödvändig, särskildt i hvad mån och utsträckning telegrafverket kan anses lida skada genom telefonväsendet. Jag tror icke, att alla telefonledningar dervid kunna tagas öfver en bank, såsom det skett i Kongl. Maj:ts förslag, eller som här förordats, och talet om telegrafverkets derigenom minskade inkomster måste jag

*Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.
(Forts.)*

Angående
beviljningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

betrakta som ett blott löst påstående, intill dess en närmare utredning deröfver blifvit framlagd.

Herr Rydin hade ett anförande, hvarpå jag noga lyssnade och som jag fann utmärkt af lärdom och sakrikhet. Hvad som i synnerhet fagnade mig, var den första satsen han byggde på, nemligen, att staten hade både rättighet och skyldighet att tillse det icke några bolag, särskilda klasser, eller enskilda personer skaffade sig fördelar på andras bekostnad utan alla ske lika rätt. Det är en vacker grundsats, som jag skall be att få påminna om, när frågan om grundskatter och indelningsverk kommer före, ty då kan den satsen med mycken fördel tillämpas. Men i föreliggande fråga är denna grundsats alldeles icke på sin plats, utaf det helt enkla skälet, att mig veterligen *ingens* rätt förnärmas genom dessa telefoner, och förvärfvandets af en telefon står den ene lika öppet som den andre. Skulle staten öfvertaga telefonväsendet och förse kanske de flesta byar och hemman med telefoner, så skulle detta blifva en så stor fråga, att jag ber, att vi måtte blifva bevarade derifrån. Det torde icke behöfva framläggas bevis för att, om denna affär skulle öfverlemnas åt staten och blifva ett statsmonopol, telefonväsendets utveckling snarare skulle gå tillbaka än framåt, förutom det att kostnaderna skulle blifva alldeles öfverskådliga. Går telegrafverket nu med förlust, skulle denna förlust blifva mycket större, om det skulle öfvertaga alla dessa små telefonledningar öfver hela landet.

Hvad den af herr Rydin ifrågasatta telefonlagen beträffar, vill jag fästa uppmärksamheten på, att det första grundvilkoret för en ny lag alltid ansetts vara ett mycket känt behov af en sådan. Men, såvidt jag känner, har jag icke förr än nu hört, att vare sig kommuner eller enskilde rönt någon olägenhet af dessa telefoner eller påfordrat någon lag derom. Tvärt om äro alla vänligt stämda gent emot desamma och önska, att sådana måtte uppstå öfver hela landet och utveckla sig; lika litet har någon klagan öfver något slags intrång på något sätt kommit till mina öron. Det har endast varit telegrafverket, som klagat öfver minskade inkomster, men därför icke företett några bevis. Då så förhåller sig, förstår jag icke, hvad denna lagstiftning skulle tjena till eller innehålla. Den skulle då möjligen gå ut på att hämma telefonväsendets utveckling eller lägga hinder i vägen för densamma, som om den vore ett samhällsöndt. Jag vill visserligen medgifva, att i de större städerna åtskilliga olägenheter kunna uppstå. Men jag vill påpeka, att städerna hafva sin ordningsstadga, och jag förmodar, att de äfven hafva personer, som kunna bevaka dess efterlefnad, och likaså är husegarerätten tillräckligt skyddad mot hvarje intrång af telefonbolagen. Jag tror därför, att de lagar, vi redan hafva, böra vara tillräckliga för att hindra telefonerna att åstadkomma något men för dessa städer eller deras enskilda invånare. Det kunde emellertid vara roligt att få höra

hvad 1:sta, 2:dra och 3:dje paragraferna etc. i den ifrågasatta lagen ungefärligen skulle innehålla; jag åtminstone har icke under diskussionen kunnat komma till någon kunskap derom, och det kunde säkerligen ej blifva något annat än hvad vi redan hafva uti våra lagar, som skyddar oss för andras obehöriga intrång.

Hvad telegrafverket beträffar, tror jag, att det i mycket kan bero på detta verk sjelf, att dess affärer icke gå bra, och en reform uti dess förvaltning är det enda säkra medlet att förbättra dess ställning. Ett sätt, som föreslagits, är detta verks förening med postverket, hvilket jag för min del anser vara riktigt. Vare härmed huru som helst, är det min åsigt, att telefonväsendet bör fortfarande få fritt utveckla sig. De stora bolagen kunna möjligen i en framtid förorsaka olägenheter. Men jag har icke erhållit några bevis, att sådana af deras hittills varande verksamhet ännu uppstått. Det är blott en och annan, som befarat, att sådana olägenheter kunna komma att inträffa. Farhågorna äro således tills vidare blott fantasifoster, och skulle de i en framtid verkligen uppstå, finnes det säkerligen äfven medel att borttaga dessa olägenheter.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Waldenström från Visby: Jag skall be att med några ord hufvudsakligen få beröra de verkningar, som den ifrågasatta beskattningen skulle komma att medföra inom den provins jag tillhör.

Telefonerna på Gotland tillkommo för några få år sedan på det sättet, att några företagsamma män bildade en förening samt anskaffade för telefonering nödiga ledningar och apparater, för hvilka kostnaden fördelades efter hufvudtal. Men på samma gång antog föreningen de stagar, enligt hvilka en hvar i Visby bosatt person egde inträde i denna förening mot förbindelse att erlagga den på honom belöpande andelen i kostnaderna för ledningar, apparater m. m., och det dröjde icke länge förrän allmänheten började ifrigt begagna sig af detta erbjudande. Snart sagdt hvarje dag tillförde föreningen nya medlemmar, och nu står man på den punkten, att ungefär hvar femtonde person i Visby har telefon. Men icke nog dermed. Telefonledningar hafva från Visby sträckt sig utåt alla väderstreck, till alla hamnar på öns kuster och till de flesta viktigare punkter inuti landet. Hvilka kunna nu orsakerna vara till denna ovanligt hastiga och omfattande utveckling? En är tvifvelsutan den, att utvecklingen fått ske fritt och obehindradt. Jag räknar nemligen icke som hinder det förbud, som telegrafstyrelsen för några år sedan lyckades utverka mot telefonledningars anläggande inom området för de allmänna landsvägarne och öfver kronans mark, ty detta förbud hade på Gotland ingen annan verkan än att åstadkomma allmän förargelse och några krokiga telefonledningar, som eljest kunnat göras raka.

*Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

*Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

En annan och kanske väsentligare orsak till utvecklingen är den, att genom omtänksamhet och klok hushållning kostnaden kunnat nedbringas till skäligen lågt belopp. Årsafgiften för en telefoninnehafvare i Visby är för närvarande 17 kronor. För detta pris kan man således telefonera till hvar 50:de person i Visby samt till alla hamnar och viktigare platser på hela ön. Det var för någon tid sedan fråga om att höja afgiften med en krona eller åtminstone 50 öre för att bereda telefonisterna bättre vilkor, men telefonföreningen ryggade tillbaka för hvarje tillökning i afgiften, emedan man befardade att telefonväsendets utveckling derigenom skulle hämmas. Skulle nu en beskattning påläggas af 10 kronor för hvarje telefon, kan jag, med den kännedom jag eger om inkomst- och förmögenhetsförhållandena på ön, försäkra, att icke allenast all vidare utveckling af telefonväsendet på Gotland skulle komma att upphöra, utan äfven en väsentlig återgång ske i den utveckling, som redan inträdt. Detta vore så mycket sorgligare, som fråga är att medelst telefon förbinda alla öns kommuner, som uppgå till nära 100. Visserligen har detta förslag ännu icke kommit till stånd, men jag tror att det icke finnes många på Gotland, som ej äro öfvertygade om att det ej skall dröja länge, innan det sker, för så vidt icke genom beskattning eller eljest hinder derför läggas. Och hvilken skada kan telegrafverket lida genom dessa telefoner? Ingen, så vidt jag förstår. På telegramvexlingen mellan Visby och fastlandet inverka telefonerna icke annat än gagneligt, och hvad de telegrafstationer, som finnas vid öns landt-hamnar, beträffar, tror jag mig kunna påstå, att ingen af dem bär sig och att vilkoret för deras anläggning med möjligen ett undantag varit, att de, som påyrkat dess atelegrafstationers anläggning, förbundit sig att betala skilnaden mellan de inflytande porto-afgifterna och kostnaden för stationernas underhåll. Vilja de hafva kvar telegrafstationerna, få de naturligtvis fortfarande betala denna skilnad, vilja de det icke, drager telegrafstyrelsen in stationerna, och i intetdera fallet kan jag förstå, att telegrafverket kan lida någon förlust.

Det är väl nu mera en erkänd sak, att förbättrade kommunikationer äro ett af de kraftigaste medlen för materiel förkofran. Men om så är, kan jag icke ur någon synpunkt finna det vara riktigt, att man genom beskattning eller på annat sätt hämmar ett sådant kommunikationsmedel som telefonerna, hvilka på det allra förträffligaste sätt lämpa sig för allmänhetens behof inom ett mindre område och vida fullständigare än telegrafnen tillgodose detta behof; och om också telegrafverket genom konkurrensen skulle lida någon skada, kan jag icke finna rimligt, att man skall taga igen denna skada genom att i sin utveckling hämma och delvis tillintetgöra ett annat nyttigt kommunikationsmedel, kanske viktigare än telegrafnen sjelf. Jag tror heller icke, att det vore lyckligt, om telefonerna allt mer och mer skulle komma under

telegrafstyrelsen, ty då blefve kostnaderna antagligen så stora, att endast ett fåtal skulle kunna begagna sig af detta kommunikationsmedel, och det kan icke vara annat än till skada för det allmänna, så länge nemligen de enskilde sjelfva kunna på ett tillfredsställande sätt ordna telefonväsendet.

*Angående
beviljningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Jag har från Gotland, äfven jag, fått emottaga en skrifvelse med anhållan att jag skulle, så vidt möjligt, motarbета den ifrågasatta skatten, men jag vill ej upptaga kammarens tid med att uppläsa densamma; den innehåller ingenting nytt eller något som ej förut här blifvit framhållet.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Larsson* i Fole.

Herr *Olsson* i Kyrkebol: Jag skall inskränka mig till att endast yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan.

Herr *Redelius*: Jag ber få återtaga mitt yrkande om återremiss och instämmer med herr *Rydin*.

Herr *Waldenström* från Gefle: Af den i dag förda diskussionen öfver detta ämne torde med all visshet framgå, att den kongl. propositionen icke hvilar på en så nöjaktig utredning af hithörande förhållanden, som man skulle ansett önskelig och nödig. Under det att Kongl. Maj:t har velat skydda telegrafverket mot konkurrens från telefonbolagens sida, har Kongl. Maj:t försökt att med skatt belägga äfven sådana telefoner, som icke på något sätt konkurrera med telegrafverket, och det kan aldrig vara rätt. Redan från den synpunkten anser jag, att man har fullt giltigt skäl att afslå den kongl. propositionen. äfven om man icke hade några andra.

Orsakerna till en minskad telegrafering kunna vara många, och här hafva åtskilliga sådana blifvit anförda. Jag skall be att få påpeka ännu en, nemligen nattågen, hvilka hafva till följd, att man ofta på qvällen skrifver med nattåget till en person på den eller den platsen, som nattåget passerar, och ber honom telegrafera svaret följande morgon. Härigenom blir det ofta ett telegram i stället för två, som det skulle blifva, om icke nattågen vore; ty om man telegraferar på qvällen, så kan man ändå icke få telegrafsvär förr än nästa morgon.

Här har åter upprepats det talet, att telefonbolagen och telefonföreningarna skulle innehafva något slags monopol. Hvad mena då herrarne i sjelfva verket med monopol? Jag har alltid tänkt, att monopol vore en sådan rättighet till bedrifvande af affärsrörelse, som uteslutande tillkomme en viss person eller korporation. Det är ju alldeles uppenbart, att rättigheten att

Angående
beviljningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

idka den industri, hvarom nu är fråga, icke på något sätt tillhör någon enskild person eller korporation. Men om till exempel en person eller ett bolag, som bedrifver en viss affär, gör det på ett så energiskt och klokt sätt, att det derigenom gör all konkurrens med sig omöjlig, så är detta icke något monopol alls. Sådant förekommer i snart sagdt alla affärer, der det dock aldrig fallit någon människa in att tala om monopol. Det står åter för herr Ljungman och alla andra, som påstått, att telefonbolagen skulle innehafva monopol, att visa, hvilket bolag eller hvilka personer som fått uteslutande rätt att här i Sverige anlägga telefonledningar. Det står i närvarande stund huru många personer som helst fritt att bilda huru många telefonbolag som helst, blott de kunna förskaffa sig rätt att på taken anbringa fästen för sina ledningar, hvilket alltid beror på husvärdarnes godtfinnande att bevilja eller icke.

Herr Rydin har föreslagit en skrivelse till Kongl. Maj:t, i hvilken Riksdagen skulle uttala sitt godkännande af den kongl. propositionen med den förändring, att endast de telefonledningar, som förbinda orter, hvilka också äro förenade medelst elektrisk telegraf, skulle blifva föremål för den beskattning, som Kongl. Maj:t nu föreslagit. Det är dock lätt att visa, att detta i sjelfva verket leder till samma resultat, som Kongl. Maj:t i sin proposition åsyftat. I Gefle till exempel bildades för några år sedan en telefonförening, som nu räknar mellan två och tre hundra medlemmar. Det är icke något bolag, ty alla medlemmarne äro telefondelegare, som sjelfva genom årligt sammanskott betala den erforderliga driftkostnaden. För något år sedan ville åtskilliga köpmän i Gefle och Falun anlägga en telefonledning mellan Gefle och Falun samt begärde för detta ändamål att få draga in denna ledning på centraltelefonstationerna i Gefle och Falun, hvilket också beviljades. Enligt herr Rydins förslag skulle detta nu vålla, att alla de andra telefonegarne i Gefle och Falun, hvilka icke hafva det ringaste att göra med telefonenterna i den andra staden, finge betala en skatt af 10 kronor för hvarje sin telefonapparat. Hvad tro herrarne, att följderna här af skulle blifva? Jag tror det blefve den, att telefonföreningen i Gefle skulle säga till de nämnda köpmännen: »Var så god och koppla af ledningen till Falun från vår station». Köpmännen blefve då tvungna att inrätta för denna ledning en särskild station och med ett skåp i Gefle och ett dito i Falun för att sammanbinda dessa städer. Statsverket finge då för denna ledning af de två telefonapparaterna summa tjugu kronor, under det att så stort obehag och besvär vållades köpmannaföreningarna på de begge platserna.

Jag anförde på förmiddagen, att om det på ett eller annat ställe visat sig, att telefonen till stor del utträngt telegrafkorrespondensen, så borde detta hafva haft till följd, att en del af telegrafverkets trådar numera äro öfverflödiga. Sådana trådar

kunde telegrafverket alltså använda för telefonering och derigenom hafva utsigt att med framgång kunna täfla med telefonbolagen. Man har deremot anmärkt, att sådant icke skulle kunna gå för sig, emedan telefoneringen då skulle blifva störd genom knackningen från telegrafapparaterna och dessutom telegrafhemligheten tillintetgjord, emedan man i telefonen kunde höra hvad som telegraferades på de andra trådarna. Men om så är, må man då flytta dessa trådar öfver på andra sidan om vägen. Detta vållar visserligen kostnad för nya stolpar, men denna kostnad torde i alla fall icke böra blifva af synnerlig betydighet, när man redan har lokaler, tråd, hattar m. m., som behöfs.

*Angående
beviljningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Jag tog mig också friheten säga, att telegrafverket skulle kunna göra åtskilliga besparingar. Detta uppkallade herr Gumælius, som berömde telegrafverket för dess sparsamhet. Jag vill icke förneka, att telegrafverket i många hänsenden lagt i dagen en berömvärd sparsamhet, men jag tror likväl, att herr Olof Jonsson hade mycket rätt, då han sade, att ännu många besparingar återstå att göra. Jag tänkte dervid närmast på, att vi på en mängd mindre platser i vårt land hafva två telegrafstationer — en statstelegrafstation och en jernvägstelegrafstation — samt dessutom ett postkontor. Tro herrarne icke, att det med god vilja å ömse håll kunde jemkas i hop så, att dessa platser finge telegrafstation och postkontor för vida mindre kostnad än för närvarande?

Här har af en talare — herr Ljungman, om jag minnes rätt — anförts, att man skulle kunna ordna telefonförhållandena på samma sätt som i Eskilstuna. Han måtte då icke hafva reda på, huru dessa förhållanden der äro ordnade. I Eskilstuna bildades för några år sedan en telefonförening med centralstation. Inom denna förening bildades sedermera en särskild förening, hvars ledamöter ville bekosta en ledning till Stockholm. Denna ledning kom också till stånd på det sätt, att de ingingo en öfverenskommelse med telegrafverket, att verket skulle för deras penningar bygga ledningen och så taga porto för de särskilda samtal, hvilket ju måste anses vara mycket fördelaktigt för telegrafverket: först få penningar till ledningen och sedan få betaldt för de samtal, som föras på den. Men hvad händer, om den nu föreslagna skatten pålägges? Jo, visserligen skulle de, som bekostat ledningen till Stockholm, vara fria från denna skatt, men alla öfriga delegare i telefonföreningen i Eskilstuna skulle med 10 kronor per apparat få plikta derför, att några medlemmar inom föreningen hade med telegrafverket öfverenskommit om anläggning af telefonledning mellan Eskilstuna och Stockholm. Anse herrarne, att det skulle vara rättvist?

Men icke nog med detta. Här tillkommer en annan omständighet, som gör, att äfven de medlemmar af telefonföreningen i Eskilstuna, hvilka bekostat ledningen till Stockholm, skulle

Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

blifva tvungna att betala 10 kronor i skatt för sina apparater. Ty på en annan sida om Eskilstuna finnes en telefonförening, nämligen Kungsör. Denna byggde för någon tid sedan en ledning till Eskilstuna, hvilken drogs in på Eskilstuna telefonförenings centralstation. Sedan byggde samma förening en ledning från Kungsör till Örebro, och så kom Eskilstuna i telefonförbindelse med Örebro. De telefonapparater i Eskilstuna, som skulle vara fria från skatt, för så vidt det gälde förbindelsen med Stockholm, blefve alltså belagda med skatt därför, att de genom Kungsör hade förbindelse med Örebro. Det är väl alldeles uppenbart, att detta är ett orimligt förhållande, och på det sättet går det då icke alls an att ordna saken.

Här har talats mycket om, huru enskilda personer konkurrera med staten, men det är få, som tänka på, huru staten konkurrerar med de enskilde, så snart den kan göra det. Det torde likväl vara ganska väl bekant, huru till exempel jernvägstrafikstyrelsen konkurrerar med de enskilde på ett sätt, som jag för min del icke kan anse vara ett statens verk värdigt. Jag tänker till exempel på det förhållandet, att jernvägstrafikstyrelsen, så snart sjöfarten öppnas mellan tvenne städer, som äro förbundna med statsbana, säljer tur- och returbiljetter å denna linie till nedsatta pris och gällande för 8 å 14 dagar blott för att konkurrera med ångbåtsbolagen, men så snart det fryser till eller höstvädret börjar göra en sjöresa obehaglig, så upphöra dessa godtköpsbiljetter, och man får åter betala det ordinarie biljettpriset. Om nu staten förbehåller sig rättighet att på det sättet på alla håll konkurrera med de enskilde och ofta gör deras tillvaro i högsta måtto sur, så frågas, hvarför icke också de enskilde å sin sida skola få konkurrera med statsverket, när de det förmå? Låt statsverket uppbjuda alla sina krafter för att uthärda deras konkurrens, lika väl som de få göra, när statsverket behagar konkurrera med dem!

För öfrigt, om telefonväsendet komme i statens hand, så skulle kostnaden blifva ofantligt mycket större än hvad den nu i allmänhet är. Detta är redan framhållet och det är också alldeles uppenbart. Uti Skåne till exempel har telegrafverket telefonförbindelser i städerna och emellan städerna. Hvarje telefonabonnent betalar der till statsverket 125 kronor om året. I Gefle hafva vi sjelfva bekostat våra telefoner, och vi hafva betalat 275 kronor för hvarje ledning med dertill hörande skåp. En telefonabonnent i Skåne får alltså betala på 10 år ett belopp af 1,250 kronor, räntorna oberäknade, och då eger han icke en fot utaf ledningen och icke en smula af skåpet. I Gefle betala vi, såsom jag nämnde, för ledningens uppsättande 275 kronor. Räknar jag ränta å denna anläggningskostnad efter 5 procent, så blir det 13,75 pr år. Sedan betala vi telefoneringskostnader med vid pass 30 kronor årligen. Den årliga utgiften för oss blir alltså 43,75 kronor,

nor, eller för tio år 437,50. Lägges härtill kostnaden för ledningen, så blir summan 712,50 kronor. På de första 10 åren gör detta 500 kronor mindre än hvad man betalar i Skåne, d. v. s. ända till 50 kronors skilnad i den årliga afgiften, och det ehuru vi i Gefle under tiden fullständigt amorterat anläggningskostnaden, så att vi derefter ega både ledningarna och skåpen och allt annat tillbehör för intet. Nog kunna väl herrarne sjelfva beräkna, att telefonväsendet i vårt land skulle, om ej gå sin undergång till mötes, likväl lida ett väsentligt afbräck, ja på många ställen göras omöjligt i samma stund som det komme uteslutande i statens händer.

Här har mycket talats om det enskilda och det allmänna och att man måste se på det allmänna bästa och icke låta detta öfverflyglas af det enskilda intresset. Ja, mine herrar, det är sant, men det finnes en gräns för allt, och så äfven för tillgodo-seendet af det allmännas intressen gent emot de enskildes. När Kongl. Maj:ts proposition remitterades, anförde jag något, som ingen hittills vederlagt och som ingen skall kunna vederlägga. Ångbåtstrafiken mellan Göteborg och Malmö tager ett ofantligt antal passagerare och ännu mycket mera gods. Om sjöförbindelser mellan dessa båda städer icke finnes, skulle naturligtvis all trafik gå på statens bana mellan Göteborg och Malmö. Och tänk hvilken fördel jernvägen skulle hafva deraf! Men tro herrarne att staten för denna vinst, som nu går ur dess händer, skulle vara berättigad att säga: »Jernvägarne bära sig icke — alltså måste vi genom en dryg extra beskattning, som motsvarar en tredjedel af hela driftkostnaden, qväfva denna ångbåtskommunikationsled, för att sålunda till godo för jernvägarnes finanser draga trafiken in på stambanan?»

Det finnes en gräns, sade jag, för allt och så äfven för det allmännas och de enskildes berättigade intressen, och det allmännas intresse är alldeles icke att qväfva den enskilda företagsamheten, allra minst i fall, der den enskilda företagsamheten skapat kommunikationer af den art, att man knappast kan göra sig en riktig föreställning om deras betydelse för hela vårt näringslif. Tänker man sig blott, huru en godsegare eller en bonde eller en industriidkare på landet medelst telefon nu på flera mils afstånd kan uträtta en mängd ärenden i staden, för hvilka han förut måst skicka häst och karl dit in, så finner man ju lätt, huru mycket af tid och penningar som kommer att besparas derigenom, att telefonen sprides i allt vidare kretsar.

Huru man således vänder på saken, så tror jag, att det enda rimliga resultat, till hvilket man kan komma, är att instämma i bevillningsutskottets betänkande.

Herr Ljungman: Jag skall lofva att icke vara så lång som den siste talaren, och framför allt skall jag icke upptaga tiden med att utförligt motivera ett afslag på en kongl. proposition,

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

till hvilken ingen här i kammaren yrkat bifall. Jag vet nog att de ifrågavarande telefonbolagen icke hafva något på lag eller kongl. förordning grundadt rättsligt *monopol*, men de hafva ett faktiskt sådant, och herr Waldenström känner säkerligen mycket väl skilnaden deremellan, och han vet nog också, att de faktiska monopolen äro lika tryckande och obehagliga för det allmänna som någonsin de rättsliga.

Hvad beträffar det att herr Waldenström sagt, att jag icke skulle känna till telefonförhållandena i Eskilstuna, så vill jag säga att jag känner dem alldeles tillräckligt, och jag valde just Eskilstuna såsom exempel, därför att dess telefonförhållanden äro mig mycket väl bekanta. Jag nämnde att, om man antager professor Rydins förslag, så skulle det stå alla telefonföreningar, som ega skilda telegraforter förenande långlinier, liksom ock de orter, hvilka förut egde både enskildt telefontät och statens telegrafstation, såsom till exempel Eskilstuna och Örebro, Falun och Gefle, fritt att *undandraga sig skatt för dessa långlinier*, om de öfverläte dem till telegrafverket och med hänsyn till deras begagnande antingen stälde sig till efterrättelse kongl. brefvet till telegrafstyrelsen den 10 april 1885 på ett sådant sätt, som Eskilstuna gjort det i fråga om sin ledning mellan Eskilstuna och Stockholm, eller ock därför erlades någon särskild abonnementsavgift. Och detta yttrande finner jag alldeles icke vederlagdt af herr Waldenströms anförande. Jag vill deremot villigt erkänna sanningen deri, att den på det sättet föreslagna skatten skulle lägga en hämsko på så stora planer som dem, hvilka hysas af de stora telefonbolagen, eller att slå under sig hela telefonväsendet i landet. Men den lägger alls icke någon hämsko på dessa oegennyttiga telefonföreningar, som afse att förmedla förbindelsen emellan personer inom samma ort. Tvärt om anser jag att för dessa oegennyttiga telefonföreningar skulle det vara till fördel, om någon gräns sattes för de stora bolagen, och om sedan telegrafverket komme att få bygga de ifrågasatta stora ledningarna emellan Stockholm och Göteborg, Stockholm och Malmö o. s. v., så att de små föreningarna kunde på de villkor, som blifvit bestämda för begagnandet af telegrafverkets långlinier, använda desamma. Detta skulle, som sagdt, erbjuda för de oegennyttiga telefonföreningarna den allra största fördel utan att ställa dem i beroende af de stora, affärsvinst afseende bolagens godtycke. Ty det är klart, att om man följde herr Waldenströms mening, att låta de stora bolagen obehindradt svälla ut, så skulle de göra sin magt gällande på ett allt mera kämbart sätt. De faktiska monopolen göra sig nemligen gällande med samma stränghet som någonsin de rättsliga. Jag känner intet land, der allmänna samfärdsanstalter blifvit öfverlemnade åt sig sjelfva att i full frihet få utveckla sig, der icke förhållandet blifvit sådant, att de råkat i ett fåtal bolags eller s. k. »kungars» ego, och att deras monopolieartade natur derigenom äfven allt mer framträdt. Om man

ser på norra Amerikas förenta stater, der i detta hänseende råder stor frihet, finner man öfverallt det förtryck, som utöfvas af de i enskildes händer faktiskt monopoliserade samfärdsanstalterna, vara olidligt. Jag vill såsom exempel endast hänvisa på huru en Jay Gould derstädes farit fram och huru han jemte några andra miljonärer kunnat komma att beherska största delen af det amerikanska telegraf- och jernvägsväsendet. Tidningarna hafva under de senaste dagarne meddelat en notis om huru en dylik amerikansk jernvägs- och telegrafkung har engagerat en kock, åt hvilken han skall betala en årlig lön af 40,000 francs, eller 28,800 kronor, och en sådan aflöning åt en bland sin betjening kan man hafva råd att gifva, då man är i tillfälle att godtyckligt beskatta allmänheten i ett land genom att åsätta högre telegraf- och jernvägstaxor än nödigt.

Att det verkligen innebär en fara för allmänheten, om telefonväsendet lemnas att fullt godtyckligt få utveckla sig alldeles oberoende af hvarje slags reglering från statens sida, framgår tydligt nog af det förhållandet, att de smärre telefonföreningarna i verkligheten sakna förmåga att i längden motstå de stora bolagens påtryckning, utan måste efter hand uppgå i dessa bolag. I landsorten utgör nemligen sträfvandet att komma i telefonförbindelse med de stora städerna, såsom rikets ekonomiska hufvudorter, en så viktig och tvingande omständighet, att för detsamma säkerligen till och med sjelfständigheten offras. De stora bolagen göra sin vilja gällande genom att neka samtrafik med och genom att utestänga de skilda föreningarna i landsorten från all telefonisk förbindelse med näten i de främsta städerna, med mindre fullständig underkastelse först eger rum.

Att en sämre inrättning får gifva vika för en bättre må i regeln vara riktigt, men uti här ifrågavarande fall kunna meningarna på goda grunder vara delade med hänsyn till hvad som är sämre eller bättre. Ett sämre mynt uttränger, som bekant, ett bättre, hvadan man ej får taga som en outhälsam trosartikel, att det sämre alltid får vika för det bättre. Hvad nu vidare rättsgrunden för den af Kongl. Maj:t föreslagna beskattningen beträffar, vill jag erkänna att de betänkligheter, som anförts mot den kongl. propositionen, må i viss mån vara berättigade; ty äfven om det är en förmån att hafva telefon, är det dock en förmån, som icke i allmänhet bör göras till föremål för särskild beskattning. Helt annorlunda ställer det sig åter med de nämnda med telegrafkonkurrerande långlinierna mellan telegraforterna. Dessa linier äro nemligen allesammans eller till allra största delen åtminstone byggda på trots, efter det tillstånd sökts hos regeringen, och man antingen fått afslag eller ock sådana villkor uppstälts, som sökanden icke velat gå in på. I sådana fall må jag säga, att jag finner en beskattning vara fullt berättigad. Grundlagen förbjuder i 60 § regeringsformen fastställandet af alla monopol,

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.

(Forts.)

men när monopol ändock kommit till stånd, vare sig det skett genom regeringens försumlighet, såsom t. ex. i fallet med Stockholms inteckningsgarantiaktiebolag, eller det tagits genom ockupation, såsom åtskilliga telefonbolag gjort, anser jag det mycket väl på sin plats, om Riksdagen tillgriper beskattningen, hvilken ju är den enda utväg, som återstår för att undanröjda eller åtminstone minska olägenheterna af monopollet.

Jag skall icke upptaga tiden med att närmare ingå härpå, utan ber att få uppläsa det af herr Rydip gjorda förslaget med ett litet förtydligande, som ännu klarare visar hvad meningen är. § 8 skulle nemligen få följande lydelse: »För hvarje telefonapparat, hvilken medelst en centraltelefonstation står i telefonförbindelse genom enskilda personer eller bolag tillhörig ledning med annan ort, till hvilken elektrisk statstelegraf finnes från den ort, der telefonstationen är belägen, erlägger telefonstationens innehafvare en årlig afgift af 10 kronor. Sådan afgift erlägges dock icke för de apparater, hvilka anordnats af kongl. telegrafstyrelsen eller på statens bekostnad inrättas och underhållas.»

Jag vill vidare påpeka, att fördelen af ett sådant kammarens beslut och dess möjliga antagande af Riksdagen icke ligger deri, att statsverket skulle erhålla några nämnvärdt ökade inkomster, utan deri, att man erhåller en basis för att slita tvisterna mellan de enskilda stora bolagen och telegrafverket på sådant sätt, att såväl den stora allmänhetens som statens intressen blifva tillgodosedda. På grund häraf vill jag yrka bifall till det af mig nu upplästa förslaget.

Herr talmannen, som emellertid uppkommit och öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, uppropade härefter

Herr Liss Ol. Larsson: Jag skall be att få yttra endast några få ord. I afseende på hvad som blifvit yttradt under den långa diskussionen får jag för min del säga, att jag hufvudsakligen ansluter mig till hvad vice talmannen anförde under förmiddagen, då hvad han sade var i sak detsamma, som jag skulle vilja yttra, om jag skulle gå något närmare in på den föreliggande frågan. När jag för min del hyser samma åsigt, som han uttalade, men icke kan vara med om ett bifall till det kongl. förslaget oförändradt, utan i stället önskar bifall till herr Rydins förslag med det lilla förtydligandet af herr Ljungman, så gör jag det icke för att skydda telegrafverket, utan för att skydda allmänheten. Ty det lär väl icke duga att längre låta det gå så för vind och våg som hittills med ordnandet af telefonförbindelserna i olika delar af riket, utan vi behöfva ovilkorligen några bestämmelser i detta hänseende. Det går icke an att låta de enskilda intressena ställa sig i jembredd med eller öfver det allmännas bästa, utan jag för min del håller före, att de enskilda intressena böra underordnas statens.

Man gör, synes det mig, alldeles för mycket väsen af dessa 10 kronor. Man kan då icke den här gången påstå, att det är företrädesvis den fattige arbetaren eller våra fattige i allmänhet, som betungas af denna skatt, ty de fattige bestå sig icke med telefon, utan det skulle vara sådana, som äro förmögna, som drabbades deraf. Men ändå vill jag icke vara med om Kongl. Maj:ts förslag, hvarigenom alla de, som hafva en telefon, skulle få betala, utan jag vill, att endast i de fall må betalas, då man konkurrerar med telegrafverket. I den ort jag tillhör hafva vi både telefoner och telegraf, men med den påföljd, att när den tid går till ända, för hvilken kommunen eller enskilde förbundit sig att garantera telegrafverket en viss inkomst, telegrafens då sannolikt kommer att försvinna, därför att de stora bolagen, som betalt de största bidragen och mest använt telegrafens, under tiden byggt sina egna telefoner, i bredd med statens telegraf. Men då ligga vi uteslutande i händerna på dessa bolag, som bestämma priset och den ena gången kunna säga: ni få telefonera, men så en annan gång neka det. Jag har icke kunnat komma under fund med hvem som i sjelfva verket gifvit dessa stora bolag tillstånd att för sin räkning anlägga telefonledningar längs landsvägarne.

*Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

Om en sak tror jag dock vi alla borde vara ense, nemligen om att uttala den önskan, att Kongl. Maj:ts regering måtte snarast möjligt komma in till Riksdagen med förslag om ordnandet af detta telefonväsende. Skall man fortfarande låta de enskilde taga för sig de bästa linierna, skall nog den rörelsen bära sig, men för telegrafverket går det illa. De stora platserna riskera i alla händelser intet, ty de få nog både telefon, telegraf och post, men det är de aflägsna orterna eller glest befolkade trakterna, som få sitta emellan. Sedan nemligen de enskilda intressena fått taga för sig det bästa, kan icke telegrafverket längre underhålla telegrafväsendet på sådana orter, der rörelsen icke bär sig af sig sjelf, hvilket det deremot hittills kunnat göra, då det haft att påräkna vinsten från andra mera gifvande orter. Jag skall yrka bifall till det af herr Rydin framlagda förslaget, men med den förändring, som herr Ljungman gjort deri, och tror icke att man derigenom gör någon för när.

Om också köpmannaföreningarna i Falun och Gefle skulle nödgas afstå från förmånen att gå in med sin ledning på de respektive städernas centralstationer, och de skulle nödgas betala sammanlagt 20 kronor om året till staten, så tänker jag de stå ut dermed, och således är ingen fara skedd.

I detta anförande instämde herrar *Månsson, Wikstén, Andersson* i Baggböle, *Björkman* och *Andersson* i Örstorps.

Herr De Laval: Då jag nyss instämde i yrkandet på återremiss, men sedan blifvit upplyst om att en återremiss ej skulle

*Angående
bevillningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.*

(Forts.)

gagna till något, afstår jag från detta mitt yrkande. Men då jag har ordet, skall jag be att i korthet få motivera min ställning. Jag ber då först att få på det lifligaste instämma med herr Ljungman i fråga om det praktiska monopolets betydelse. I Amerika har det verkligen gått så långt, att man är rent af tyranniserad af de enskilda stora jernvägsbolagen. I detta fria land är man snart sagdt en slaf under deras våld, och det måste vara på den ort, der man bor, minst tre banor för att man skall kunna hålla sig något oberoende, ty är det endast två, sluta dessa sig tillsammans och tyrannisera invånarne. Jag vet detta af egen erfarenhet. I West-Chester i Pensylvanien, der vi hafva vår verkstad, och der det endast fins två banor, behandlas vi af dessa jernvägsbolag efter deras behag, och det hände en gång att vi på tre veckor icke kunde få transportera det obetydligaste af våra artiklar. Det säges också allmänt der ute, att det behöfs åtminstone tre banor till en plats för att vara oberoende af detta tyranni. För öfrigt vill jag instämma i professor Rydins förslag om ordnandet af denna sak, men med det tillägg som herr Ljungman gjort. Jag har icke vidare något att säga.

Herr Rydin: Jag ber endast få nämna, att jag naturligtvis icke har något emot den af herr Ljungman föreslagna förändringen.

Öfverläggningen var slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels på afslag å densamma och bifall i stället till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, dels på bifall till det af herr Rydin under öfverläggningen framställda förslag, dels slutligen ock på bifall till sistnämnda förslag med den af herr Ljungman påyrkade redaktionsförändring. Och förklarade herr talmannen sig anse röstöfvervigt förefinnas för den förstnämnda meningen. Votering blef emellertid begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits bifall till herr Ljungmans yrkande, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 1:sta punkten af betänkandet n:o 4,

röstas Ja;

Den det ej vill,

röstas Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit det förslag till beslut i ämnet, hvarom herr Ljungman under öfverläggningen framställt yrkande.

Omröstningen visade 94 ja men 103 nej; och hade kammaren alltså för sin del fattat följande beslut:

»att Riksdagen — med anhållan hos Kongl. Maj:t, att han ville förordna, att emellan orter, mellan hvilka elektrisk stats-telegrafförbindelse finnes, telefonledning icke må af enskilda personer eller bolag anläggas, utan att de dertill utverkat sig Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd, hvilket tillstånd dock endast må gifvas under förbehåll af statens rätt att efter viss tid mot skälig ersättning inlösa densamma — bifaller Kongl. Maj:ts förslag, med allenast den ändring, att första stycket i § 8 af förslaget erhåller följande lydelse:

*Angående
bevilningsaf-
gift af tele-
foninnehaf-
vare.
(Forts.)*

»För hvarje telefonapparat, hvilken medelst en centraltelefonstation står i telefonförbindelse *genom enskilda personer eller bolag tillhörig ledning* med annan ort, till hvilken elektrisk statstelegraf finnes från den ort, der telefonstationen är belägen, erlägge telefonstationens innehafvare en årlig afgift af 10 kronor. Sådan afgift erlägges dock icke för de apparater, hvilka anordnats af kongl. telegrafstyrelsen eller på statens bekostnad inrättas och underhållas.»

Punkten 2.

Bifölles.

§ 2.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 28, i anledning af väckta motioner i fråga om kostnaderna för folkskoleväsendet.

I *punkten 1* af detta utlåtande hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr O. H. Ström väckt motion, n:o 125, om upphörande af personliga folkskoleafgiften, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Angående
ändrade grun-
der för delta-
gande i kost-
naderna för
folkskolevä-
sendet.*

I fråga härom anförde:

Herr Ström: Som lagutskottet afstyrkt motionen, må det tillåtas mig att med några ord bemöta utskottets utlåtande.

Utskottet har, då Kongl. Maj:t, oaktadt skatteregleringskomitén i sitt utlåtande af 13 september 1882 hemställde, att den personliga afgiften till folkskolan skulle upphöra, likväl i proposition till 1883 års Riksdag föreslog, att en personlig folkskoleafgift skulle bibehållas samt Riksdagen antog detta förslag, ansett sig böra hemställa, att min motion icke bör till någon Riksdagens

Angående ändrade grunder för deltagande i kostnaderna för folkskoleväsendet.
 åtgärd föranleda, i synnerhet som, enligt utskottets tanke, sedan 1883 icke inträdt sådana förändrade förhållanden, som kunna förringa giltigheten af de skäl, som chefen för ecklesiastikdepartementet, då han för Kongl. Maj:t anmälde skatteregleringskomiténs förslag, anförde för bibehållande af den personliga folkskoleafgiften.

(Forts.)

Att 1883 års Riksdag ej tog steget fullt ut och för sin del beslöt afskaffande af alla direkta personliga skatter, som då kunde afskaffas, kan väl icke utgöra något giltigt skäl för att framgent bibehålla dessa orättvisa skatter, som tyngst drabba samhällets mera obemedlade medlemmar och hvilka skatter enligt skatteregleringskomiténs yttrande äro de rääste och tillhöra staternas barndom.

Beträffande personliga folkskoleafgiften yttrade skatteregleringskomitén: »Den personliga folkskoleafgiftens ersättande genom en uttaxering efter förmögenhet torde så mycket mindre vara obefogadt, som det tydligt ligger i de mera välmående samhällsklassernas eget intresse, att folkupplysningen varder så god och omfattande som möjligt, hvarjemte den obligatoriska folkundervisningen ställer på mindre bemedlade föräldrar kraf, nog stora och med uppoffring förenade, att icke böra ytterligare ökas med en personlig afgift till folkskoleväsendets understöd». Skatteregleringskomitén hemställde därför ock, att den personliga folkskoleafgiften skulle upphöra, hvilket flera af domkapitlena, hvars utlåtanden blefvo infortrade, äfvensom Stockholms stads konsistorium tillstyrkte. Att chefen för kongl. ecklesiastikdepartementet det oaktadt tillstyrkte Kongl. Maj:t att föreslå en personlig folkskoleafgifts bibehållande, synes hufvudsakligen haft sin orsak deruti, att han, i motsats till skatteregleringskomitén, ansåg att den personliga sjukvårdsafgiften lättast kunde undvaras, i det att derigenom inflytande medel utan större svårighet kunde ersättas af vanlig landstingsskatt.

Vidkommande utskottets yttrande, att, enligt utskottets tanke, icke sedan 1883 inträdt sådana förändrade förhållanden, som kunna förringa giltigheten af de andragna skälen för bibehållande af den personliga folkskoleafgiften, så får jag framhålla, att ett mycket viktigt sådant förhållande inträdt, och detta är, att tull blifvit åsatt de mindre bemedlades oundgängligaste lifsförnödenheter, hvilket kommer att blifva ganska betungande för dessa personer. Om nu genom afskaffande af de direkta personliga skatter, som kunna borttagas, någon lättnad kunde beredas de mindre bemedlade samhällsklasserna, vore detta väl ej mer än rätt och billigt.

Slutligen kan jag ej underlåta att uttrycka min förvåning öfver, att icke någon af lagutskottets ledamöter förordat min motion, då flere af ledamöterna tillstyrkt bifall till herr Jöns Bengtsons motion om ändring i lagen af den 26 september 1884

angående skyldighet att deltaga i kostnaden för byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse, samt den personliga folkskoleafgiften är ändå orättvisare än nuvarande tingshusskatten. Ett exempel bland de många på orättvisan af personliga folkskoleafgiften skall jag bedja att få anföra. I en af de socknar, som jag representerar, och hvars folkmängd 31 december sistlidet år uppgick till 10,531 personer, uppgår fyrktalet i år till 58,187, hvaraf 10,716 fyrkar belöpa på ett aktiebolag. Personliga folkskoleafgiften uppgår till 1,747 kronor. Håri deltager bolaget ej med ett enda öre, då deremot, om beloppet, såsom rättvist vore, utginge efter fyrktal, bolaget skulle betala 321 kronor 74 öre, som de mindre bemedlade nu i stället få erlägga, men bolaget får likväl för sina 10,716 fyrkar deltaga i omröstning om, huru ett belopp, hvori bolaget ej tillskjutit ett öre, skall användas, då deremot de mera obemedlade, som måste betala beloppet, ej hafva någon talan. Under sådana förhållanden kan jag ej förstå, huru någon kan försvara den personliga folkskoleafgiften.

*Angående
ändrade grun-
der för delta-
gande i kost-
naderna för
folkskolevä-
sendet.*

(Forts.)

Då Första Kammaren nu emellertid afslagit min motion, och frågan sålunda för denna riksdag fallit, har jag ej något yrkande att framställa. Jag hoppas dock att frågan fallit framåt samt att, då den härnäst återkommer, den skall krönas med framgång, hvarigenom ett socialt missförhållande skulle undanrödjas.

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! Jag är af en helt annan åsigt än den siste ärade talaren, motionären, ty sedan det personliga bidraget till fattigvården afskaffades, finnes ju ingen annan personlig afgift till kommunen än bidraget till folkskolan, och det är icke högre än 50 öre per man och 25 öre för qvinna. Dessa bidrag äro icke heller till beloppet absolut bestämda uti nu gällande stadganden. De kunna vara mindre. Det är nu helt och hållet öfverlemnadt till kommunerna att sjelfva bestämma mindre belopp, ja, till och med ingen personlig afgift, dock ega icke kommuner bestämma högre belopp än, som förut är nämnt, 50 öre per man och 25 öre för qvinna.

Af motionärens anförande framgår, att inom en af de socknar han representerar är folkmängden så stor, att personliga bidraget betäcker hela omkostnaden för skolväsendet, och att fyrktalet inom kommunen är så stort att, om denna afgift utginge efter fyrk, skulle det belöpa sig till en obetydlighet på hvarje fyrk.

Ja, i en sådan kommun kunna de gerna fatta beslut om att utesluta personliga bidraget. Men deremot känner jag till vidsträckta kommuner med litet fyrktal, der en hel mängd småskolor, utom folkskolor, måst inrättas; till följd deraf har också det personliga bidraget till folkskolan måst uttaxeras till hela sitt belopp, hvarförutom för betäckande af utgifterna för skolväsendet uttaxerats en afgift af ända till 10, 12 och 15 öre per fyrk.

*Angående
ändrade grun-
der för delta-
gande i kost-
naderna för
folkskolevä-
sendet.*

(Forts.)

Jag anser att kommunerna i anseende till olika förhållanden inom olika orter och olika kommuner böra ega rätt att bestämma öfver om denna afgift skall utgå eller ej. För min del ber jag därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Då motionären icke gjort något yrkande, torde jag kunna inskränka mig till att endast bemöta ett par af de anmärkningar, han har framställt mot utskottets förslag. Han tycktes lägga särskild vikt på, huru betungande det vore för de mindre bemedlade klasserna inom vårt samhälle att erlägga denna personliga afgift till folkskolan. Som vi veta, är emellertid denna afgift icke obligatorisk, utan kommunerna ega att efter omständigheterna bestämma, huru vida den skall utgå eller icke, och dessutom kan den icke sättas högre än 50 öre för man och 25 öre för qvinna. Under sådana förhållanden är det ju uppenbart, att den icke kan blifva synnerligen betungande. Man får ju också taga i betraktande, att under senare tider personliga afgifter blifvit borttagna, så väl den som erlades till fattigvården, som den personliga skyddsafgiften till staten, och i sammanhang dermed äfven den afgift, som erlades till folkskolan för hvarje barn. Den sistnämnda afgiften var kanske den mest betungande för den mindre bemedlade. Jag har icke från min ort hört någon klagan öfver denna afgift, som kommer folkskolan till godo, icke ens från den minst bemedlade befolkningen, utan alla hafva ansett detta vara på sin plats, ty de veta hvad barnens uppfostran gäller för föräldrarne. Vi böra också komma i håg, att det finnes många kommuner, som äro i icke ringa mån beroende af, att en sådan personlig afgift kan utgå, och då som sagdt folkskolan just är till fördel för de mindre bemedlade, finnes väl icke något skäl att borttaga afgiften i fråga. På dessa skäl anhåller jag om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Smedberg: Då motionären icke framställt något yrkande, och jag blifvit förekommen i hvad jag ämnade säga af herrar Jonsson i Myre och Pehrson i Törneryd, vill jag icke upptaga kammarens tid, utan anhåller endast om bifall till lagutskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

I en likaledes inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 2, hade herr *G. Erikson* i Myckelgård föreslagit, »att Riksdagen dels för sin del besluter att för deltagandet i byggnad och underhåll

af folkskolehus, med hvad dertill hörer, enahanda grunder skola gälla, som äro för deltagandet i kyrkobyggnad bestämda genom lag af den 12 juni 1885; dels hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhåller om sådan ändring i § 58 och möjligen § 52 af kongl. stadgan om folkundervisningen i riket af den 20 januari 1882, att kostnaderna för byggnad och underhåll af skolhus med hvad dertill hörer skola tillskjutas efter samma grunder, som för kyrkobyggnad gälla.»

*Angående
ändrade grun-
der för delta-
gande i kost-
naderna för
folkskolevä-
sendet.*

(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Efter föredragning af punkten yttrade:

Herr Erikson i Myckelgård: Herr talman! Mine herrar! Här står jag återigen med en af lagutskottet ogillad motion, om också icke med hopp om en så lycklig utgång som förra gången, så likväl med den öfvertygelse, att motionen icke bör liknas vid den, der något illa gjort och således i tysthet bör begrafvas, hvarför jag dristar mig att framstamma några ord till motionens försvar. Då 1876 nu gällande lag om skyldighet att bygga och underhålla skolhus beslutades, hade vi icke nu gällande förordningar om skyldighet att bygga kyrka, sockenstuga och tingshus, hvilka tillkommo först år 1884, alltså åtta år der-efter. Jag vågar tro, att under dessa åtta år Riksdagens ledamöter nogare öfvertänkte, hvarest rättvisa och billighet lågo i afseende på debiteringssättet för kommunala byggnaders uppförande och underhåll och på detta sätt kommo till det beslut, som nu är gällande för kyrka och tingshus, och då jag omöjligt har kunnat finna någon egentlig skilnad emellan skolhusbyggnader och dessa, har jag trott, att konsekvensen skulle fordra, att de skulle göras likställda. Mitt förslag har så väl af lagutskottet som enskilda personer betraktats som ett tillbakagående. Ja, mine herrar, har man misstagit sig och gått för långt, hvarför då icke gå tillbaka till det rätta? Att det nu gällande debiteringssättet för skolhusbyggnader icke är så ofelbart, vill jag visa med några exempel. En skollärare med 800 kronors inkomst får betala dubbelt så mycket som en hemmansegare, som har ett hemman taxerad till 3,000 kronor, en länsman med 1,500 å 1,600 kronors inkomst får betala sex gånger så mycket som en sådan hemmansegare och dubbelt så mycket som en fastighetsegare, som har en egendom taxerad till 10,000 kronor. Det finnes små kyrksocknar med trettio till fyratio hemmansegare, hvilka hemmans värde kan vara uppskattadt till 150,000 kronor tillsammans. En sådan socken behöver minst ett skolhus, och då fastigheternas fyrktal för hela kommunen blir 900, så får en komminister i församlingen med 1,800 kronors lön betala jemnt en femtedel af kostnaden för husets uppförande och lika mycket för dess framtida underhåll. Detta gäller naturligtvis icke i mellersta och

*Angående
ändrade grun-
der för delta-
gande i kost-
naderna för
folkskolevä-
sendet.*

(Forts.)

södra Sverige med dessa orters stora possessioner, men det gäller skogs- och gränssocknarne och en stor del af Norrland och Kopparbergs län, der det är ganska få egendomar, som äro högre uppskattade än till 9,000 kronor. Jag ber att få påpeka en annan sak. Det händer nemligen icke så sällan, att en person till följd af tjensteåligganden, t. ex. vid jernvägsbyggnader, för 2 à 3 år blir bosatt i en socken samt der mantals- och skattskrifven. Han kan hafva sådana beskattningsbara inkomster, att han får betala mer än en fjerdedel af hela skolhusets kostnad, om kommunen passar på att bygga just under de år, han betalar kommunalutskylder. Ett annat år flyttar han till en annan kommun och han bliver utsatt för samma obehag. Icke kan man kalla detta för en skatteutjemning.

Det är, mine herrar, så mycket, som i teorien ser ut så vackert, men i praktiken är odugligt. Nu kan häremot invändas, att man kan utjemna sådana förhållanden genom att upptaga amorteringslån för skolhusbyggnader, men jag tror icke, att det är skäl att uppmuntra lånesystemet på detta sätt. Att nu gällande lag är olämplig bevisas också deraf, att så många kommuner frivilligt frångått de lagliga bestämmelserna och byggt efter särskild öfverenskommelse, som mera varit passande för byggnader, hvilka äro afsedda att räcka 50, 60 till 80 år. Desslikes torde jag få omnämna, hvad jag i motionen påpekat, att skolväsendet lider af nu gällande bestämmelser, då så många personer med stora tillfälliga inkomster motsätta sig nödiga förbättringar i folkskolelokalerna, och detta är icke underligt, ty det inträffar icke så sällan, att personer, som äro taxerade för stora inkomster, ändock hafva dåliga affärer. Om vår bevillningsförordning varit fullkomlig i så fall, att den träffat de skattskyldige efter den verkliga förmågan att betala, skulle jag kanske icke framkommit med denna motion, men då bevillningsförordningen är sådan, att den, som kontant köper en egendom för 50,000 eller 100,000 kronor, icke behöfver betala mer till stat och kommun än den, som lånar hela detta kapital för att betala en sådan egendom, har jag ansett motionen berättigad, ty jag har i första rummet dermed velat skydda den fattige lägre tjenstemannen, den idoge, mången gång fattige näringsidkaren och arbetaren, som är taxerad för inkomster, hvilka helt och hållet åtgå till hans uppehälle.

Jag undrar icke på, att kammarens flertal icke gillar min motion. Här finnas ju många, som 1876 voro med om nu gällande folkskolebyggnadslag och så att säga stodo fadder till den på sin tid kallade »lilla lagungen» och de böra således sig synnerligen om den vårda, men jag har trott mig finna, att ungen blifvit vanartig och har derfor velat honom tillrättavisa.

Det har kanske ansetts onödigt att orda något härom efter det herr Bengtssons motsatta åsigt vunnit kammarens bifall,

men då jag vågar hoppas, att om min motion, som den bort, först kommit under kammarens behandling, den rönt åtskilligt medhåll, och som jag icke kunna finna annat än att den är berättigad, har jag velat säga hvad jag sagt.

Herr talman, jag har intet yrkande att framställa.

Herr Smedberg: Då motionären slutade sitt anförande dermed, att han icke hade något yrkande att göra, kunde det vara onödigt att vidare yttra sig i frågan. Jag kan dock icke underlåta att åberopa hvad denna kammare förut beslutit i afseende å tingshusbyggnadsskyldigheten, nemligen, att denna skall åligga alla dem, hvilka erlägga kommunala utskylder, samt att de skattskyldige skola i kostnaden deltaga för fastighet efter hela och för andra beskattningsföremål efter en fjerdedel af derå belöpande fyrktal. Jag vet icke om det nuvarande beskattningssättet i afseende å deltagandet i folkskolebyggnad drabbar komministrar eller länsmän mer än andra, så vidt de äro rättvist taxerade för sin inkomst, men jag tror dock, att det är det mest rätta, att alla deltaga lika i förhållande till sin inkomst, hvarigenom de flesta orättvisor undvikas.

Jag skall icke vidare upptaga kammarens tid, utan yrkar nu blott bifall till utskottets hemställan.

Herr Göransson: Motionären säger, att det torde vara omöjligt att framte något giltigt skäl, hvarför folkskolebyggnad i förevarande hänseende skall så skarpt skilja sig från andra kommunala byggnader. Jag tycker snarare, att man skulle vända om satsen och säga, hvarför skola öfriga kommunala byggnader så skarpt skilja sig från folkskolebyggnader?

I sitt anförande framhöll motionären, att enligt nugällande grunder för deltagande i skolhusbyggnader skulle till exempel en tjänsteman med 800 kronors årlig inkomst få betala dubbelt så mycket som en jordbrukare med en fastighet af 3,000 kronors taxeringsvärde. Denna motionärens beräkning är nog i det allra närmaste öfverensstämmande med verkliga förhållandet, men jag kan ej finna någon orättvisa deri, att den som har 800 kronors årlig inkomst betalar nära dubbelt så mycket till skolhusbyggnad som den, hvilken har en jordbruksfastighet af 3,000 kronors värde, enär jag tror att den sistnämnde i förhållande till afkomsten och behållningen af sin fastighet icke har mer än hälften så stor inkomst och skatteförmåga, som den förstnämnde. Dessutom säger motionären här, att de nuvarande bestämmelserna om skolhusbyggnad tryckt hårdt på åtskilliga personer med hög inkomstbevilning och derigenom »gjort dem till motståndare till behöfliga förbättringar i skolväsendet, ett motstånd, som ofta haft en afgörande betydelse genom deras i allmänhet höga kommunala rösträtt». I den ort, jag tillhör, äro förhållandena alldeles mot-

*Angående
ändrade grun-
der för delta-
gande i kost-
naderna för
folkskolevä-
sendet.*

(Forts.)

Angående
ändrade grun-
der för delta-
gande i kost-
naderna för
folkskolevä-
sendet.

(Forts.)

satta. Der är det just löntagarne och de, som äro taxerade till inkomstbevilkning, som vilja uppdrifva folkskolekostnaderna till en oerhörd höjd, och så har det gått till der, att vi genom tillskyndelse från det hållet fått mer än tillbörligt luxuriösa byggnader, så att jag tror alls icke motionärens skäl här vid lag äro hållbara. Deremot hafva jordbrukarne der alltid velat vara sparsamma och motsatt sig högre och öfverflödiga utgifter. Och jag tror äfven, att man i allmänhet kan säga, att *de* nog vilja spara, men att förhållandet är motsatt med löntagare och dem, som skatta för inkomster, hvilka alltid vilja hafva både dyrbara och praktfulla byggnader. Jag för min del anser, att vi böra fortfarande gå framåt i den riktning, som denna kammare nyligen beslutat angående tingshusbyggnad, och då motionärens förslag är ett tillbakagående i motsatt riktning, anhåller jag om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 3.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af Riksdagens år 1887 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1886.

§§ 1—3.

Biföllos.

§§ 4—6.

Lades till handlingarna.

I § 7 hemstälde uskottet, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke den rätt till fribiljetter å statsbanorna, som hittills medgifvits de vid statens järnvägstrafik anstälde läkare, borde för hvarje läkare inskränkas till det distrikt, inom hvilket han såsom järnvägläkare tjenstgör.

Herr Wretlind begärde ordet och yttrade: Det är visserligen sant, att aflöningsförmånens utgående in natura är, kan man säga, ett något ursprungligt och primitivt sätt, men det kan dock

stundom hafva sina fördelar både för löngifvaren och löntagaren, och ett sådant fall tror jag just här föreligger, såsom ock synes framgå af utskottets utredning i frågan. Utskottet har nemligen deruti omförmålt, huru som styrelsen för statens järnvägstrafik upplyst, att förmånen af fribiljett utgjorde en väsentlig del af läkarnes aflöningar och hade gjort det möjligt att sätta sjelfva läkarearfvodet så lågt, som det för närvarande vore. Ja, styrelsen säger till och med, att åtskilliga läkare icke uppbära någon annan ersättning än dessa fribiljetter. Det är därför ganska tydligt, att om förmånen af fribiljetter för läkarne borttages, trafikstyrelsen också nödgas aflöna dem vida bättre än nu är fallet.

Utskottet anmärker, att det är en oegentlighet, att ju mer en läkare är stadd på resor och underlåter sin tjänstgöring, desto större fördel kan han tillvinna sig. Ja, detta är nog riktigt i teorien, men i praktiken gestaltar det sig på ett annat sätt; ty man får ihågkomma, att för läkare tiden ofta är dyrbarare än den kontanta utgiften, och att en läkare på grund af sin ställning och verksamhet är hindrad att vara ute på resor mer än högst nödvändigt; den förlust, han lider genom att ligga från sin praktik, är oftast större än sjelfva kostnaden för resan, och just deruti ligger ett korrektiv för att en järnvägläkare icke skall flacka ute på resor blott för nöjes skull. Om ock mängden läkare sätter värde på att kunna företaga en resa utan att därför hafva någon kontant utgift, så tror jag dock, att, i fall man toge reda på, huru mycket läkarne resa utom sina distrikt, det skulle befinnas, att den afgift för järnvägsbiljetter, som staten egde att af dem uppbära, skulle blifva mycket obetydlig. De flesta läkare företaga kanske blott en enda längre resa om året, oftast till de läkaremöten, som numera för vårt land hållas årligen, och vid dessa möten är förhållandet det, att järnvägsbiljetterna till och från mötesorten alltid nedsättas till halfva priset, och sålunda skulle den inkomst, staten vid dylika tillfällen kunde få af järnvägs-läkarne, blifva ganska ringa. Jag tror därför, att det från statens egen synpunkt vore oklokt att beröfva järnvägläkarne förmånen af fribiljett, ty järnvägsstyrelsen skulle då behöfva höja deras aflöning med ett vida större belopp än det, som motsvarar den valuta, de taga ut genom fria resor.

Då emellertid utskottet icke yrkat annat än en skrifvelse till regeringen med anhållan, att regeringen måtte »taga i öfvervägande, huruvida icke den nu medgifna rätten till fribiljetter skulle kunna inskränkas», så synes mig en sådan skrifvelse vara ganska oskyldig, och vill jag för min del icke sätta mig emot densamma och alltså icke här framställa något yrkande. Jag har endast velat göra dessa erinringar vid förslaget.

Herr Liss Olof Larsson: Herr talman! Då den näst föregående talaren icke gjort något yrkande, så skall jag inskränka

mig till att yrka bifall till utskottets förslag. Jag ber endast få tillägga, att vid behandlingen af denna punkt inom utskottet icke förefans någon meningsskiljaktighet. Man uppgjorde ingen beräkning, huruvida staten skulle vinna eller förlora härpå, men man tyckte att ett sådant aflöningssätt för läkarne vid statens jernvägar som detta vore olämpligt, och därför ansågs den föreslagna skrifvelsen vara fullt befogad. Jag anhåller om bifall till utskottets betänkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställen bifölls.

§§ 8 och 9.

Biföllos.

§ 10.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke ettdera af de två snabbgående tåg, som en del af året befara jernvägslinien Stockholm—Malmö och åter, kunde utan allt för stor olägenhet indragas.

I fråga härom anförde:

Herr vice talmannen Sven Nilsson: Jag har icke reserverat mig mot denna utskottets hemställen eller ens i utskottet yttrat mig i frågan. Detta kommer sig deraf, att jag icke var nog uppmärksam, när detta förslag föreslogs inom utskottet, ty annars skulle jag redan då hafva uttalat mina betänkligheter mot det nu föreliggande förslaget. Jag vill icke heller nu framställa något yrkande, utan blott få till protokollet förvarade de betänkligheter, jag har mot detta förslag. Dessa gälla icke sjelfva den skrifvelse, som är föreslagen, derom, att ettdera af de mera snabbgående tågen må indragas, men jag fruktar, att på grund af den förklaring trafikstyrelsen med anledning af revisorernas berättelse afgifvit och hvilken icke på ringaste sätt är af utskottet vederlagd, det ligger nära till hands, att, då Kongl. Maj:t tager frågan i betraktande, det blir de ständiga nattsnälltågen, och icke de, som allra främst borde komma i fråga, nemligen kurirtågen, som måhända komma att indragas. Trafikstyrelsens förklaring går nemligen ganska tydligt ut på, att man icke kan undvara de så kallade kurirtågen, och det finnes ju ock några viktiga skäl därför, emedan dessa tåg i första rummet betjena handelsintressena, posten o. s. v., och upphörande af kurirtågen skulle naturligtvis

blifva till icke obetydligt förfång för affärsverksamheten. Men å andra sidan är det uppenbart, att om man komme till det resultat, att de så kallade vanliga nattågen indrogos, den stora allmänheten derigenom skulle lida en mycket svår förlust. Dessa tåg stanna visserligen icke vid alla, men dock de flesta stationer af någon betydelse och stå i förbindelse med nästan alla enskilda jernvägar, som stöta till stambanan, och därför blefve deras indragning till ganska stort men för det allmänna. Jag skulle önskat att utskottet i motiveringen till skrivelsen hade framhållit de olägenheter, som för det allmänna skulle komma att uppstå, om de vanliga nattsnälltågen skulle komma att indragas, framför olägenheten af indragningen af kurirtågen. Jag har velat säga detta, på det att, för den händelse Kongl. Maj:t med anledning af denna skrivelse skulle taga sig för att indraga dessa snälltåg, jag icke måtte anses hafva med min röst bidragit till en sådan åtgärd.

Häruti förenade sig herr *E. W. Carlson*.

Herr Dahn yttrade: Hufvudmotivet för jernvägsstyrelsens önskan att bibehålla kurirtågen tyckes hafva varit fruktan, att herrar turister under sommarmånaderna icke skulle komma att så flitigt som nu besöka Skandinavien och särskildt vår hufvudstad; men kan man väl tänka sig, att, i fall en turistström skulle kunna ledas hit, den skulle blifva borta, därför att den får stanna fem timmar i Köpenhamn eller Malmö? Jag förmodar tvärt om, att dessa turister skulle vara intresserade af att få se mer än en plats inom skandinavien, och att de icke skulle hafva det ringaste emot att stanna i Köpenhamn och bese de sevärdheter, som der finnas. De öfriga resande, som färdas från Sverige till kontinenten, komma alltid att resa denna linie vare sig med snälltåg eller kurirtåg. Så finnes det ett slag af resande, som egentligen består af tyska så kallade profryttare eller handelsresande. Men om dessa icke hafva tid att resa emellan Malmö och Stockholm på 17 i stället för 15 timmar, eller att resa på andra linier än der de kunna få omedelbar befordran från Malmö till Stockholm utan nödvändigt uppehåll — då må de gerna blifva borta! Jag tror ej, att vårt land förlorar på, att dessa herrar icke frekventera detsamma.

Hvad för öfrigt beträffar jernvägsstyrelsens yttrande, att det ej skulle vara möjligt på ett tåg medtaga den massa gods och passagerare, som under sommarmånaderna komme i fråga, så är förhållandet det, att, såsom revisionsberättelsen utvisar, under åren 1882—1886 antalet af tillgängliga platser, som varit begagnade i personvagnarne, varit 16 procent 1882, 16,₅₂ 1883, 16,₃₂ 1884 och 15,₃₅ procent år 1886, d. v. s. gått ned med 1¹/₅ procent, oaktadt antalet resande under samma tid ökats med öfver en half million. Det synes således, att det endast kan vara i un-

dantagsfall, som man skall nödgas använda ytterligare ett tåg och om detta vid särskilda tillfällen, såsom utställningar och dylikt, kommer i fråga, så finnes ju intet, som hindrar trafikstyrelsen att i dylika undantagsfall anordna extratåg.

Hvad kostnaderna angår, är det tydligt att om det blefve endast *ett* snabbtåg, som trafikerade denna linie, dessa skulle blifva nästan hälften så ringa icke blott i afseende på bränsleåtgången utan äfven i andra hänseenden, såsom allt af revisorernas berättelse framgår.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Dieden: Ändamålet med dessa kurirtåg har väl dock hufvudsakligen varit att befordra en mer direkt samfärdsel mellan Tyskland och Sverige. Den, som reser från Berlin öfver Stralsund till Sverige, kan ej komma till Malmö förr än sent på aftonen. Då är det väl orimligt begärddt, att han skall qvarstanna i Malmö till nästa middag för att följa med ordinarie snälltåget till Stockholm. Men vill man, att vägen till Sverige blott skall gå via Danmark, kan man gerna indraga kurirtågen.

Vill man åter taga bort de vanliga snälltågen och låta kurirtågen qvarstå, skulle det innebära en försinkning af posten för hela riket.

Jag tror, att man bör vara fullt öfvertygad om vigten och värdet af hvad man skrifver till Kongl. Maj:t, innan man gör det, jag tror ej, att kammaren kan vara så säker på behovet och fördelen af den ifrågasatta indragningen af ett snabbgående tåg under sommarmånaderna, att den ifrågasatta skrifvelsen kan aflätas. Jag yrkar därför afslag.

Herr Liss Ol. Larsson: Jag trodde näppeligen, att man skulle hysa någon fruktan för en sådan skrifvelse som denna, ty om man läser hvad den innehåller, torde der ej finnas något afskräckande. Der står, »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huru vida icke ettdera af de två snabbgående tåg, som en del af året befara järnvägslinien Stockholm—Malmö och åter, må kunna utan alltför stor olägenhet indragas». Man anhåller ju blott, att Kongl. Maj:t måtte *taga i öfvervägande*, om detta kan ske utan allt för stor olägenhet. Det torde väl icke ligga något farligt i att göra en sådan framställning till Kongl. Maj:t.

Den näst föregående talaren tyckte, att det skulle vara ytterst obehagligt, om resande nödgades stanna i Malmö några timmar. Jag för min del kan ej anse att det är så otrefligt i Malmö, att man ej skulle kunna stanna der några timmar, om det behöfdes. Det är för märkvärdigt, att man skall behöfva dubbla snälltåg eller nattåg från Malmö till Stockholm, ty när man sedan kommit till

Stockholm, har man icke nattnälltåg, och norr om Upsala inga slags snälltåg till de norra orterna, der likväl afstånden äro längst.

Man säger, att de snabbgående tågen skola vara till hufvudsakligen för att locka hit turister. Det talas alltid om, att i Norge är det mycket flere turister än i Sverige, och jag har själf rest litet i Norge för några få år sedan. Der funnos hvarken kurirtåg, nattåg eller snälltåg, utan man fick helt beskedligt resa mellan Trondhjem och Kristiania med vanliga persontåg på dagen, med undantag, om jag mins rätt, två tåg i veckan, som kallades för snälltåg. Om man icke följde med dem, fick man bekväma sig att stanna. Och norrmännen hafva icke heller tyckts lida på att de resande turisterna och andra stanna der något, när de kommit dit. Derfor vore det väl icke icke så olyckligt för oss, om turisterna äfven måste stanna något äfven hos oss. Skola de resande fortast möjligt befordras genom vårt land medelst kurirtåg, blir det egentligen endast biljetten de få betala; men ju längre de stanna qvar inom vårt land, ju mera lemna de ock qvar af sina penningar.

Jag tror således, att med sådana ordalag, som i denna skrifvelse föreligga borde man icke draga sig för att bifalla densamma, och anhåller jag därför om proposition på bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Det har sagts, att man icke bör skrifva till Kongl. Maj:t i andra fall än der det behöfs; men jag anser att om någon skrifvelse borde till Kongl. Maj:t aflåtas, så vore det just denna. Jag bor icke så nära någon statens jernväg och eger icke så speciel kännedom om saken, att jag kan uppgifva några bestämda siffror, men så mycket är jag i tillfälle att nämna, att kurirtågen ofta gå med så få passagerare, att det verkligen är både skam och skada, att staten skall bekosta ett så långväga tåg för understundom blott 2 à 3 passagerare. Och nog är den fordran bra orimlig, att man skall hafva särskilda tåg för en eller annan, som kommer från Tyskland och vill resa här i landet. Det finnes ju i alla fall snälltåg. Jag tror därför, att det redan är på tiden att vidtaga den åsyftade förändringen, och får därför på det varmaste förorda bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmanen Sven Nilsson: Jag delar den siste talarens uppfattning i afseende på kurirtågen, och om man hade inskränkt skrifvelsen endast till dem, skulle jag ej hysa den ringaste betänklighet emot densamma. Men om det motsatta resultatet följes, att man indrager nattnälltågen i stället — hvilket kunde hända, då ju båda dessa tåg äro ifrågasatta — så påstår jag, att det skulle lända till mycket stor skada för de orter, genom hvilka nattnälltågen gå. Visserligen har Liss Olof Larsson erinrat, att man i skrifvelsen begär att Kongl. Maj:t endast

skall *taga i öfvervägande*, om detta kan gå för sig utan allt för stor olägenhet; men jag föreställer mig att, om detta förslag, som redan är antaget i Första Kammaren, vinner äfven denna kammares bifall, men Kongl. Maj:t likväl icke vidtager någon åtgärd, Kongl. Maj:t skulle därför blifva mycket klandrad; hvarför Kongl. Maj:t nog komme att vidtaga åtgärd för att indraga ett af dessa tåg. Derför hade det varit af vigt, om utskottet närmare motiverat sin framställning och kommit till det resultat, att det företrädesvis ifrågasatt kurirtågens indragning. Men i den motivering, utskottet nu framställt, talas icke ett enda ord till vederläggning af trafikstyrelsens påståenden om nödvändigheten af att behålla kurirtågen. Hela styrelsens bevisföring står öppen och klar för, att kurirtågen äro nödvändiga och således ej böra indragas, och då ligger det nära till hands, att Kongl. Maj:t just till följd af utskottets brist i motiveringen får den uppfattningen, att Riksdagen företrädesvis vill indraga de vanliga nattnalltågen i stället för kurirtågen. Och af fruktan för, att utgången hos Kongl. Maj:t skall blifva sådan, kan jag icke för min del godkänna förslaget, sådant det föreligger. Jag beklagar, att jag ej inom utskottet hade uppmärksamheten nog fäst vid detta förhållande, då jag nemligen föreställer mig att utskottet skulle hafva varit villigt att ändra skrifvelseförslaget i den riktning jag nu framhållit. Om nu någon ändring skall göras i detta förslag, är det klart att kamrarna stanna i olika beslut, och då faller frågan. Men då jag icke vill förhindra, att skrifvelsen afgår, får jag därför för min del vara nöjd med att hafva uttalat min åsigt gent emot utskottets förslag, så vidt Kongl. Maj:t skulle deraf få den föreställningen att indraga nattnalltågen.

Herr Dahn: Namnet lär väl i sådant fall icke göra något till saken. Hvilketdera af tågen än kommer att indragas, så är det väl tydligt, att det som blir qvar kommer att afgå på tid, som lämpar sig för allmänhetens bekvämlighet. Derför tror jag, att vice talmannens farhågor i detta fall ej äro sådana, att de böra bestämma voteringen i denna fråga.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Lades till handlingarna

§ 12—14.

Biföllos.

§ 15.

Lades till handlingarna.

§ 4.

Härefter lemnades ordet på begäran till

Herr Waldenström från Gefle, som skriftligen anförde:

Den svenska lagen har allt hittills ansett — och det är att hoppas, att den äfven hädanefter skall komma att anse — skörlefnad vara ett brott, som bör blifva föremål för borgerliga straffbestämmelser. Skörlefnad undergräfvat familjelifvets helgd och dermed den grundval, hvarpå staten hvilar. Historien visar ock, att staters undergång ofta haft sin orsak uti sedernas förfall.

I strafflagen, kap. 18, stadgas straff för olika former af otukt. Bland andra bestämmelser, som det innehåller, tillåter jag mig här påpeka hvad som säges i § 11, som lyder: Främjar någon otuktig lefnad genom koppleri eller håller sådant hus, der otukt drifves, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Qvinna, som i dylikt hus låter bruka sig till skörlefnad, straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. I lagen angående lösdrivvares behandling, § 1, heter det, att som lösdrivvare skall anses och behandlas den, som underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant lefnadssätt, att våda deraf uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet. Det är af dessa lagrum klart, att prostitution är ett brott emot vår lag och skall såsom sådant behandlas af de myndigheter, som hafva till uppgift att vaka öfver lagens efterlefnad.

Tvärt i strid mot detta förekommer emellertid, att i Stockholm och åtskilliga andra städer vederbörande myndigheter genom reglementariska föreskrifter ordna prostitutionen. År 1875 den 2 juni utfärdade öfverståthållarembetet i Stockholm föreskrifter »rörande uppsigten öfver prostituerade kvinnor i hufvudstaden». Af dessa föreskrifter har embetet låtit trycka ett utdrag, som tillställes hvarje prostituerad kvinna, med hennes namn och ålder antecknade derpå. Enligt samma föreskrifter »anses såsom prostituerad hvarje kvinna, som bevisligen idkar skörlefnad såsom yrke» (§ 2). För »uppsigten och kontrollen» öfver dylika kvinnor »är en särskild besigtningssbyrå inrättad» (§ 1), der »hvarje prostituerad kvinna är skyldig att två gånger hvarje vecka och oftare, om så finnes nödigt, på bestämda dagar och tider infinna sig för undergående af sundhetsbesigtning, dertill hon i händelse af

underlåtenhet att sig sjelfnännt anmäla, af öfverståthållareembetet för polisärenden förständigas, sedan hon vid föregående undersökning blifvit om prostitution förvunnen» (§ 4). Oberoende af de för henne bestämda tiderna skall hon alltid »genast anmäla sig till besigtning, när tecken förmärkas, som häntyda på smitta» (§ 6). »Besigtningarna ega rum kostnadsfritt» (§ 5), hvilket väl vill säga, att den skattdragande allmänheten får betala dem. »Dock kan efter ompröfvande medgifvas qvinna, derest hon vill undvika inställelse vid de allmänna besigtningarna, att på annan tid varda å byrån besigtigad mot erläggande af en krona för hvarje gång» (§ 5). I § 6 gifvas föreskrifter för prostituerad qvinnas uppförande i allmänhet, såsom att hon skall föra ett tyst och stilla lefverne, icke ropa på förbigående personer, icke vara ute om qvällarne efter klockan 11, att vara anständigt klädd, när hon är ute, att icke uppehålla sig å sådana allmänna platser, restaurationslokaler, kaféer med flera ställen, som polismyndigheten förbjudit henne besöka, att icke utan tillåtelse af polisen byta om bostad m. m., m. m. »Underlåter prostituerad qvinna att ställa sig till efterrättelse dessa föreskrifter eller de föreskrifter, som i öfrigt kunna henne af polismyndigheten meddelas, och låter hon sig ej rätta, oakadt erhållen varning af polisföreståndaren vid besiktningabyrån, kommer hon att behandlas (och straffas) i enlighet med de i kongl. förordningen om lösdrivvare samt fattigvården meddelade stadganden» (§ 7).

Man finner häraf, att ehuru prostitutionen hos oss icke är legaliserad utan tvärt om i strid mot lagen, så är den dock i Stockholm genom öfverståthållareembetet fullständigt reglementerad. I stället för att låta behandla prostituerad qvinna enligt lagen, utfärdar embetet särskilda föreskrifter, genom hvilkas iakttagande hon tillförsäkras frihet att trotsa lagen. Först när hon underlåter att ställa sig dessa föreskrifter till efterrättelse, först då hotas hon med behandling enligt lagen.

Är den legaliserade prostitutionen ett ondt, så är den på sidan om lagen reglementerade prostitutionen ett dubbelt ondt. Den är först och främst *samma* onda som den legaliserade och för det andra dessutom ett *lagbrott*. Och att öfverståthållareembetet sjelft är medvetet derom, att det är ett *lagbrott* embetet genom sitt prostitutionsreglemente hägnar och ordnar, synes deraf, att embetet hotar den prostituerade qvinnan med lagen om försvars-löse eller lösdrivvare, i fall hon öfverträder de gifna polisföreskrifterna, hvilket icke skulle ske, om icke den prostituerade såsom sådan vore straffbar enligt lag.

Hvad här är sagdt om Stockholm, gäller lika mycket flere andra af våra städer, i synnerhet de större. Och säkert är, att aldrig har Kongl. Maj:t föreslagit, och aldrig har Riksdagen antagit, gällande lag om lösdrivvare med någon hemlig vink till öfverståthållareembetet eller andra myndigheter, att dessa kunna sätta

sig öfver lagen samt genom polisreglementet ordna och hägna dess öfverträdande.

I betraktande af dessa sorgliga omständigheter tager jag mig friheten att hos kammaren anhålla om tillåtelse att till herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet framställa följande spörsmål:

Är det Kongl. Maj:ts regering bekant, att i strid mot Sveriges lag i Stockholm samt åtskilliga andra städer existerar en genom polismyndigheterna reglementariskt ordnad prostitution, och är regeringen sinnad att mot densamma vidtaga några åtgärder till upprätthållande af lagens helgd?

Stockholm den 14 mars 1888.

P. Waldenström.

Den af herr Waldenström sålunda gjorda framställning begärdes af flere ledamöter på bordet och bordlades alltså.

§ 5.

Till bordläggning anmälades:

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 (i samlingen n:o 12), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring af 19 § i gällande landtmäteritaxa;

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1 (i samlingen n:o 13), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af föreskrifter angående undersökning af vissa födoämnen vid deras utbjudande till försäljning; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4 (i samlingen n:o 14), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående trädplantering utmed statens jernvägar.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>O. W. Redelius</i> under 14 dagar fr. o. m. den 22 dennes,		
» <i>G. Erikson</i> i Myckelgård under 14 d.	»	23 »
» <i>E. Anderson</i> i Hamra » 14 d.	»	23 »
» <i>L. G. von Heijne Lilienberg</i> » 14 d.	»	23 »

herr	<i>Ol. Andersson</i>	i Lyckorna	under 14 d. fr. o. m.	17 dennes,
»	<i>A. Andersson</i>	i Hakarp	» 14 d.	» 28 »
»	<i>C. J. Bladh</i>		» 14 d.	» 22 »
»	<i>N. Pehrsson</i>	i Önnerud	» 14 d.	» 22 »
»	<i>G. W. Svensson</i>	i Rydaholm	» 10 d.	» 22 »
»	<i>A. Johansson</i>	i Löfåsen	» 12 d.	» 23 »
»	<i>J. P. Nilsson</i>	i Kägglå	» 14 d.	» 22 »
»	<i>Back Per Ersson</i>		» 12 d.	» 22 »
och »	<i>E. Persson</i>	i Stallerhult	» 12 d.	» 23 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. $\frac{1}{4}$ 12 på natten.

In fideni

A. E. J. Johansson.